المؤمنون سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سُورة المؤمنون　　　އާޔަތުގެ ޢަދަދު (١١٨)

قَدْ أَفْلَحَ ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ ٱلَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَـٰشِعُونَ ﴿٢﴾ وَٱلَّذِينَ هُمْ عَنِ ٱللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾ وَٱلَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَوٰةِ فَـٰعِلُونَ ﴿٤﴾ وَٱلَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَـٰفِظُونَ ﴿٥﴾ إِلَّا عَلَىٰٓ أَزْوَٰجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَـٰنُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٦﴾ فَمَنِ ٱبْتَغَىٰ وَرَآءَ ذَٰلِكَ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْعَادُونَ ﴿٧﴾ وَٱلَّذِينَ هُمْ لِأَمَـٰنَـٰتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَٰعُونَ ﴿٨﴾ وَٱلَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَوَٰتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩﴾ أُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلْوَٰرِثُونَ ﴿١٠﴾

ލުޣަތު

قَدْ أَفْلَحَ = ހަމަކަށަވަރުން ކާމިޔާބުވެއްޖެއެވެ. ❁ ٱلْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ = مؤمن ން. ❁ ٱلَّذِينَ هُمْ = ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުންނަކީ. ❁ فِي صَلَاتِهِمْ = އެމީހުންގެ ނަމާދުގައި. ❁ خَـٰشِعُونَ ﴿٢﴾ = ބިރުވެތިވާ ޚުޝޫޢުވާ މީހުންނެވެ. ❁ وَٱلَّذِينَ هُمْ = އަދި ހަމަ އެމީހުންނަކީ. ❁ عَنِ ٱللَّغْوِ = ބޭކާރު ވާހަކާ ކަންތަކުން / بَاطِل ކަންތަކުން. ނުވަތަ އުޅުނުންތަކުން. ❁ مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾ = ދުރުހެލިވެގެންވާ ގޮތަށް މީހުންނެވެ. ❁ وَٱلَّذِينَ هُمْ = އަދި ހަމަ އެމީހުންނަކީ. = لِلزَّكَوٰةِ فَـٰعِلُونَ ﴿٤﴾ = އެމީހުންގެ ޒަކާތް އަދާކުރާ މީހުންނެވެ. ❁ وَٱلَّذِينَ هُمْ = އަދި ހަމަ އެމީހުންނަކީ. ❁ لِفُرُوجِهِمْ = އެމީހުންގެ ފުރުޖުތައް ރައްކާތެރިކުރާ. ❁ حَـٰفِظُونَ ﴿٥﴾ = ރައްކާތެރިވާ މީހުންނެވެ. ❁ إِلَّا عَلَىٰٓ أَزْوَٰجِهِمْ = އެމީހުންގެ އަނބިންގެ މައްޗަށްމެނުވީ. ❁ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَـٰنُهُمْ = ނުވަތަ އެމީހުންގެ ކަނާއަތް މިލްކުކުރިމާ މީހުންނާ މެދުގެ. އަޅަކަށް: جارِيَة އިނދަރުން މެދުގެ. ❁ فَإِنَّهُمْ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން. ❁ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٦﴾ = އެމީހުންނަކީ މަލާމާތް ލިބޭގޮތް ނުވާނެ މީހުންނެވެ. ❁ فَمَنِ ٱبْتَغَىٰ = ފަހެ އެދިގެންފިމާ. ❁ وَرَآءَ ذَٰلِكَ = އޭގެ ފަހަތުން. (އެހެން މީހުން)❁ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ = ފަހެ ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން އެއީ. ❁ ٱلْعَادُونَ ﴿٧﴾ = ޙައްދުފަހަނައަޅައިގެންވާ މީހުންނެވެ. ❁ وَٱلَّذِينَ هُمْ = އަދި ހަމަ އެމީހުންނަކީ. ❁ لِأَمَـٰنَـٰتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ = އެމީހުންގެ އަމާނާތްތަކާއި އަދި އެމީހުންގެ عَهْدُ ވަޢުދު. ❁ رَٰعُونَ ﴿٨﴾ = ރައްކާތެރިވާ މީހުންނެވެ. ❁ وَٱلَّذِينَ هُمْ = އަދި ހަމަ އެމީހުންނަކީ. ❁ عَلَىٰ

صَلَوَاتِهِمْ އެމީހުންގެ ނަމާދުތަކުގެ ވަގުތުތަކަށް.❁ تُحَافِظُونَ ﴿٩﴾ = ރައްކާތެރިވާ މީހުންނެވެ.❁ أُولَٰئِكَ هُمُ =

ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުންނަކީ.❁ الْوَارِثُونَ ﴿١٠﴾ = ވާރުތަވާނޭ މީހުންނެވެ.❁

إجْمَالِي މާނަ

(١) ހަމަކަށަވަރުން مؤمن ން ކާމިޔާބުވެއްޖެއެވެ. ނަސީބުވެރިވެއްޖެއެވެ. އެއީ قيامة ދުވަހުންނެވެ.

(٢) އެމީހުންނަކީ (އެބަހީ: މިބުނާ ކާމިޔާބު ލިބި مؤمن ންނަކީ) އެމީހުންގެ ނަމާދުގައި ބިރުވެތިވެ މަޑުމައިތިރިވާ މީހުންނެވެ.

(٣) އަދި ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުންނަކީ ބޭކާރު / ނުވަތަ بَاطِلُ ކަންކަމުން ނުވަތަ الله އެކަލާނގެ خلق ތަކުންނާއިމެދު ހުރިވާހޭ ނުގަންނަވާ ކަންކަމުން ދުރުވެ އެއްކިބާވެ ގަސްތުކުރާމީހުންނެވެ.

(٤) އަދި ހަމަ އެމީހުންނަކީ އެމީހުންގެ މުދަލުން ޒަކާތްދޭ މީހުންނެވެ.

(٥) އަދި ހަމަ އެމީހުންނަކީ އެމީހުންގެ ފަރުދުނަވަންތަކަން ރައްކާތެރިވާ މީހުންނެވެ.

(٦) ހަމައެކަނި އެމީހުންގެ އަނބިންނާއި އެމީހުންގެ جارِيَة އިންނަން ގެންގުޅެއެވެ. އެފަދަ މީހުންނަކީ މަލާމާތްލިބިގެންވާ މީހުންނެއްނޫންނެވެ. އެބަހީ: حلال ގޮތުގައި އަނބިން ނުވަތަ އަޅުއަންހެނުން ބޭނުންކުރުން ހުއްދައެވެ.

(٧) ފަހެ އޭގެ ފިޔަވައި އެހެންގޮތަކުން (އެބަހީ: ޖިމާޢުގެ އަނބިންނާއި جارِيَة އިން ނޫން މީހުން ޖިމާޢުގެ ފަރުދުނަވަން كشف ކޮށް ހާމަކޮށް ހަދާ އެކަމެއް ބިޑިނގޮތަކުން) ދަންނަވައެވެ. ފަހެ އެފަދަ މީހުންނަކީ ހައްދުފަހަނަޅައިގެ ބަޔެކެވެ. الله އެމީހުންނަށް ކަނޑައެޅުއްވި ޙައްދު ނުދެކޮށް ކުށްވެރިވާ މީހުންނެވެ.

(٨) އަދި އެ مؤمن ންނަކީ އެމީހުންގެ އަމާނާތްތަކާއި وعد ތަކާއި ރައްކާތެރިވެ އެކަންކަން ބަލަހައްޓާ އަދާކުރާ މީހުންނެވެ.

(٩) އަދި ހަމަ އެ مؤمن ންނަކީ އެމީހުންގެ ނަމާދުތަކުގެ ވަގުތުތަކަށް ރައްކާތެރިވާ މީހުންނެވެ. (އެބަހީ: އެމީހުންނަކީ އެމީހުންގެ فرض ނަމާދުތައް ބަލަހައްޓާ ވަގުތުން ވަގުތަށް އެންގެވިފަދައަކުން އަދާކުރާ މީހުންނެވެ.)

(١٠) އެމީހުންނަކީ ވާރުތަވާނޭ މީހުންނެވެ.

ٱلَّذِينَ يَرِثُونَ ٱلْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿١١﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ مِن سُلَٰلَةٍ مِّن طِينٍ ﴿١٢﴾ ثُمَّ جَعَلْنَٰهُ نُطْفَةً فِى قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿١٣﴾ ثُمَّ خَلَقْنَا ٱلنُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا ٱلْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا ٱلْمُضْغَةَ عِظَٰمًا فَكَسَوْنَا ٱلْعِظَٰمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَٰهُ خَلْقًا ءَاخَرَ ۚ فَتَبَارَكَ ٱللَّهُ أَحْسَنُ ٱلْخَٰلِقِينَ ﴿١٤﴾ ثُمَّ إِنَّكُم بَعْدَ ذَٰلِكَ لَمَيِّتُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ تُبْعَثُونَ ﴿١٦﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَآئِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ ٱلْخَلْقِ غَٰفِلِينَ ﴿١٧﴾

ތަފްސީރު

ٱلَّذِينَ = އެމީހުންނަކީ.۞ يَرِثُونَ ٱلْفِرْدَوْسَ = فِرْدَوْسُ ކިޔުން ސުވަރުގޭ ވާރުތަވާނީ މީހުންނެވެ.۞ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿١١﴾ = އެމީހުންނަކީ އެތާ ދެމިތިބޭނޭ މީހުންނެވެ.۞ وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އިންސާނާ (يعنى: آدم عليه السّلام) ހެއްދެވީމެވެ.۞ مِن سُلَٰلَةٍ = ސާފު طاهر ފެންފޮޅުގަނޑަކުން .۞ مِّن طِينٍ ﴿١٢﴾ = މަށިގަނޑެއްގެން.۞ ثُمَّ جَعَلْنَٰهُ = ދެން މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއިންސާނާ ހެއްދެވީމެވެ. (އެބަހީ: ދަރިކަލުންގެ ޖެހިލުއްވީމެވެ.) ۞ نُطْفَةً = މަނިކުޅަކަށްކަމުގައި.۞ فِى قَرَارٍ مَّكِينٍ ﴿١٣﴾ = ރައްކާތެރި قَرَار އެއްގައި. (ރައްކާތެރި ތަނެއްގައި) ۞ ثُمَّ خَلَقْنَا ٱلنُّطْفَةَ = ދެން މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ މަނިކުޅަކު ހެއްދެވީމެވެ.۞ عَلَقَةً = ލޭ ކުޅި ކަމުގައި.۞ فَخَلَقْنَا ٱلْعَلَقَةَ = ދެން މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ ލޭކުޅި ހެއްދެވީމެވެ.۞ مُضْغَةً = މަސްކޮޅަކަށްކަމުގައި.۞ فَخَلَقْنَا ٱلْمُضْغَةَ = ދެން މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ މަސްކޮޅު ހެއްދެވީމެވެ.۞ عِظَٰمًا = ކަށިތަކަކަށް. ކަށިތަކަކަށްކަން.۞ فَكَسَوْنَا ٱلْعِظَٰمَ = ދެން މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަށިތައް ނިވައިލުއްވީމެވެ.۞ لَحْمًا = މަހުން.۞ ثُمَّ أَنشَأْنَٰهُ = ދެން މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއިންސާނާ އުފެއްދެވީމެވެ.۞ خَلْقًا ءَاخَرَ = އަނެއް ހެއްދެވުމަކުން.۞ فَتَبَارَكَ ٱللَّهُ = ފަހެ، اللّه ގެ بركاة މަތިވެގެންވެއްޖެއެވެ!۞ أَحْسَنُ ٱلْخَٰلِقِينَ ﴿١٤﴾ = އެއީ އެންމެ ރަނގަޅަށް ހައްދަވާ ރަސްކަލާނގެ ކަމުގައިވާ.۞ ثُمَّ إِنَّكُم = ދެން ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުން.۞ بَعْدَ ذَٰلِكَ = ދެން އެއަށްފަހު (ދިރި އިންސާނުން) ۞ لَمَيِّتُونَ ﴿١٥﴾ = ހަމަކަށަވަރުން مَيّت ވާނޭ މީހުން ކަމުގައެވެ. (ހަމަލަސްކުރީ ނުވިނަމަވެސް ހަމަ ޤަޟާނުވާނެއެވެ.) ۞ ثُمَّ إِنَّكُمْ = ދެން ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުން.۞ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ = قيامة ދުވަހުން. تُبْعَثُونَ ﴿١٦﴾ = (ދިރުވާލެވޭނެއެވެ.)۞ وَلَقَدْ خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ

މަތީގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހެއްދެވީމެވެ.۞ سَبْعَ طَرَآئِقَ = ހަތްއުޑު. (މަތިމައްޗަށްވާ ހަތްއުޑު)۞ وَمَا كُنَّا = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވޯތެގެން ނުވަމެވެ.۞ عَنِ ٱلْخَلْقِ غَـٰفِلِينَ ﴿١٧﴾ = خَلْقُ ތަކުން ހިތަވައި غافل ވޯތެގެންވާ ކަލަކުކަމުގައި.۞

إجْمَالِي މާނަ

(١١) އެތިބާނަކީ فِرْدَوْسُ އަށް ކިޔުން ސުވަރުގޭ ވާރުތަވެރިން މީހުންނެވެ. އަދި އެތިބާނަކީ އެތާގައި ދާއިމީބާކީ މީހުންނެވެ.

(١٢) ހަމަކަށަވަރުން މަށިގެ ސާފު ގުނޑުފުރަތުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އިންސާނާ ހެއްދެވީމެވެ. (މިއާޔަތުގައި މިތަނުގައިވިދާޅުވާ އިންސާނާއަކީ آدم عليه السّلام އެވެ. والله أعلم)

(١٣) ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިފަސްކޮޅު نُطْفَة އަކުން يعني: މަނިކުފުޅުން ލެއްވީމެވެ. އެ نطفة ދެން ރައްކާތެރި ތަނެއްގައި قرار ކުރެއްވީމެވެ. (އެއީ އަންހެނާގެ رَحِم އެވެ.)

(١٤) ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމަނިކުފުޅު ގަނޑުވެފައިވާ ލޭގަނޑަކަށް ހެއްދެވީމެވެ. ދެން އެގަނޑު ލެއިފާވާ ތިމަންރަސްކަލާނގެ މަސްކޮޅަކަށް ހެއްދެވީމެވެ. ދެން އެމަސްކޮޅު ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަށިތަކަކަށް ހެއްދެވީމެވެ. ދެން އެކަށިތަކުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ މަސްލެއްވީމެވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއިންސާނާ އެހެން ހެއްދެވުމަކުން ހެއްދެވީމެވެ. (އެއީ އޭނާގެ ފުރާނައަޅުއްވައި حِسُّ ދެއްވައި ބަލާބޮޑުކުރެއްވުމާ ދެންވެސް ހުރި ކަންކަމެވެ. والله أعلم) ދެން الله ގެ ބަރަކާތްތެރިވެރިކަމުގެ ބޮޑުކަމާއެވެ.! އެކަލާނގެއީ އެންމެ ރަނގަޅަށް ހެޔޮކޮށް އަދި އެންމެ ފުރިހަމަކޮށް ހައްދަވާ ކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެ برکاة ވަންތަކަމާއެވެ.!

(١٥) (އޭ އިންސާނުންނޭވާ!.) ދެން ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން އޭގެފަހުގައި (އެބަހީ: ހެއްދެވުމަށް ދުނިޔޭގައި އުޅުމަށްފަހު) ކަނޑައެޅިގެން مَيّت ންކަމުގައިވާނޭއެވެ. މަރުވާނޭއެވެ.

(١٦) ދެން ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން (މަރުވުމަށްފަހު) قيامة ދުވަހުން (އަލުން ދިރިގެން محشر އަށް) ފޮނުވޭނޭއެވެ. (އެއީ ކަނަވަރުކަމެވެ.)

(١٧) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންގެ މަތީގައި މަތިމައްޗަށް ހަތްއުޑު ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހެއްދެވީމެވެ. އަދި خَلْقُ ތަކުން ހިތަވައި غَافِلُ ވޯތެގެންވާ ކަލަކުކަމުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނުވަމެވެ.

وَأَنزَلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءًۢ بِقَدَرٍ فَأَسْكَنَّٰهُ فِى ٱلْأَرْضِ ۖ وَإِنَّا عَلَىٰ ذَهَابٍۭ بِهِۦ لَقَٰدِرُونَ ﴿١٨﴾ فَأَنشَأْنَا لَكُم بِهِۦ جَنَّٰتٍ مِّن نَّخِيلٍ وَأَعْنَٰبٍ لَّكُمْ فِيهَا فَوَٰكِهُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِن طُورِ سَيْنَآءَ تَنۢبُتُ بِٱلدُّهْنِ وَصِبْغٍ لِّلْءَاكِلِينَ ﴿٢٠﴾ وَإِنَّ لَكُمْ فِى ٱلْأَنْعَٰمِ لَعِبْرَةً ۖ نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِى بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَٰفِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢١﴾ وَعَلَيْهَا وَعَلَى ٱلْفُلْكِ تُحْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِۦ فَقَالَ يَٰقَوْمِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥٓ ۚ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾

ލަފުޒީ މާނަ

وَأَنزَلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ = އަދި މިވަންހަރަސްކަލާނގެ އުޑުން ވެއްސެވީމެވެ. ❁ مَآءًۢ بِقَدَرٍ = ވަކިމިންވަރަކަށް ފެން. ❁ فَأَسْكَنَّٰهُ = ދެންފަހެ މިވަންހަރަސްކަލާނގެ އެފެން خَزَانَة ކުރެއްވީމެވެ. ❁ فِى ٱلْأَرْضِ = ބިމުގައި. ❁ وَإِنَّا عَلَىٰ ذَهَابٍۭ بِهِۦ = އަދި މިވަންހަރަސްކަލާނގެ އެފެން ގެންދެވުމުގެ މައްޗަށް ❁ (ނެތިކުރެއްވުމަށް) لَقَٰدِرُونَ ﴿١٨﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ކުޅަދުންވަންތަވަންތަކަން ކަމުގައިވީމުއެވެ. ❁ فَأَنشَأْنَا لَكُم بِهِۦ = އަދި މިވަންހަރަސްކަލާނގެ އެފެނުން ކަލޭމެންނަށްޓަކައި އުފެއްދެވީމެވެ. ❁ جَنَّٰتٍ = ބަގީޗާތައް. ❁ مِّن نَّخِيلٍ وَأَعْنَٰبٍ = ކަދުރު ރުކާއި މާބުސްކަދުރުގެ. ❁ لَّكُمْ فِيهَا = ކަލޭމެންނަށްޓަކައި އެބަގީޗާތަކުގައިވެއެވެ. ❁ فَوَٰكِهُ كَثِيرَةٌ = ގިނަގުނަ މޭވާ. ❁ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١٩﴾ = އަދި އޭގިން ކަލޭމެން ކައިހަދަތީ. ❁ وَشَجَرَةً = އަދި އެއްގަހެއް. (މިވަންހަރަސްކަލާނގެ ހެއްދެވީމެވެ.) ❁ تَخْرُجُ = އުފެދޭ ނުކުންނަނިވި. ❁ مِن طُورِ سَيْنَآءَ = طُورسِيْنَا ފަރުން ހުރި ޒައިތޫނިގަހެވެ. ❁ تَنۢبُتُ بِٱلدُّهْنِ = އުފެދޭ ތެޔޮ ހުރިގޮތުގައެވެ. ❁ وَصِبْغٍ لِّلْءَاكِلِينَ ﴿٢٠﴾ = އަދި ކާމީހުންނަށް ތަރުކާރީއެއްގެ ގޮތުގައެވެ. ❁ وَإِنَّ لَكُمْ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންނަށްޓަކައިވެއެވެ. ❁ فِى ٱلْأَنْعَٰمِ = نَعَمْ ޖަނަވާރުގައި. ❁ لَعِبْرَةً = ކަށަވަރުން ބާރުވެރިކަމުގެ عبرة. ❁ نُّسْقِيكُم = މިވަންހަރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ބޯން ދެއްވަމެވެ. / ދިރުވަންދެއްވަމެވެ. ❁ مِّمَّا فِى بُطُونِهَا = އެތަކެތީގެ ބަނޑުތެރޭގައިވާ ކިރުން. ❁ وَلَكُمْ فِيهَا = އަދި ކަލޭމެންނަށް އެތަކެތީގައިވެއެވެ. ❁ مَنَٰفِعُ كَثِيرَةٌ = ގިނަގުނަ ފައިދާތައް. ❁ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٢١﴾ = އަދި ކަލޭމެން އެތަކެތިން ކައިހަދަމުއެވެ. ❁ وَعَلَيْهَا = އަދި އެތަކެތީގެ މަތިން. ❁ وَعَلَى ٱلْفُلْكِ = އަދި ބޯޓުތަކުގެ މަތިން ދަތުރުކުރަން އުފުލިގެންދެވޭ. ❁ تُحْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ = ކަލޭމެން އުފުލިގެންދެވޭ. ❁ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިވަންހަރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވީމެވެ. ❁ نُوحًا = نوح عليه

السّلام .۞ إِلَىٰ قَوۡمِهِۦ = އެކަލޭގެފާނުގެ قوم އަށް.۞ فَقَالَ يَٰقَوۡمِ = ފަހެ އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ އަހުރެންގެ قوم އެވެ.۞ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ = ކަލޭމެން الله އަށް އަޅުކަންކުރާށެވެ!۞ مَا لَكُم مِّنۡ إِلَٰهٍ = އެއްވެސް އެހެން إله އެއް ކަލޭމެންނަކަށް ނުވެއެވެ.۞ غَيۡرُهُۥٓ = އެކަލާނގެ ފިޔަވައި.۞ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾ = ކަލޭމެން ފަހެ تقوى ވެރިނުވާނޭތޯއެވެ.؟ / ބިރުވެތިނުވާނޭތޯއެވެ.؟۞

إجْمَالِي މާނަ

(١٨) އަދި ވަޒަންކުރެވިފައިވާ މިންވަރަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުޑުން ފެންވެއްސެވީމެވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެފެން ބިމުގައި ހިފަހައްޓަވައި خزانه ކުރައްވަމެވެ. އަދި އެފެން ބިމުން ގެންދަވައި ނެތިކުރެއްވުމަށްވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކުޅަދުންވަންތަވެވޮޑިގެންވެއެވެ.

(١٩) އަދި އެފެނުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށްޓަކައި ކަދުރާއި މޭވާގަސްތަކުގެ ބަގީޗާތައް އުފެއްދެވީމެވެ. އަދި ކަލޭމެންނަށް އެބަގީޗާތަކުގައި ގިނަގުނަ މޭވާތައްވެއެވެ. އަދި ކަލޭމެން އެތަކެތިކައި ހަދަމުއެވެ.

(٢٠) އަދި އެހެން ގަހެއް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުފެއްދެވީމެވެ. އެގަހަކީ ނުކުންނަނީ طُوْرِسِيْنَا އެވެ ކިޔާ ފަރުބަދައިންނެވެ. އެގަހުން ތެޔޮނުކުމެއެވެ. ނުވަތަ ތޭލާ ނުކުމެއެވެ. އަދި ކައިހަދާ މީހުންނަށް ތަރުކާރީއަށްޖަހާކަމުގައި ބެހިއެވެ. (އެގަހަކީ زَيْتُون ގަސްކަމުގައިވެއެވެ. والله أعلم)

(٢١) އަދި نَعَم ސޫފީގައި ކަލޭމެންނަށް عبرة ލާކަންކަންވެއެވެ. (އެބަހީ: އެތަކެތީގައި ވިސްނާ فكر ކޮށް عبرة حاصل ކުރާ މީހަކަށް الله ގެ نعمة އާއި އެކަލާނގެ قدرة ދޭހަކުރާއި އެއްކަލުވަރަކަށް ދޭހަކޮށްދޭ عبرة އާއި دليل ވެއެވެ.) އަދި އެތަކެތީގެ ބަނޑުގައިވާތަކެތީގެ ތެރެއިން ކަލޭމެންނަށް ބޯން ދެއްވަމެވެ. (ކިރުބޯން ދެއްވަމެވެ.) އަދި އެތަކެތީގައި ކަލޭމެންނަށް ގިނަގުނަ مَنْفَع ތައް ވެއެވެ. އަދި އެތަކެތިން ކަލޭމެން ކައިހަދަމުއެވެ. ހަމަ ކާގޮތުގައި ސަލާމަތުގައި ކައިހަދަމުއެވެ.

(٢٢) އަދި އެ نَعَم ސޫފީގެ މަތީގައި އަދި ބޯޓުތަކުގައި ދުއްވާ އުޅަނދުފަހަރުގައި ކަލޭމެން އުފުލިގެން ދަތުރު ކުރަމެވެ. ދަތުރުފަތުރު ކުރައްވެ. ބަރާއި އުޅަޔާ ހަދަމުއެވެ. އެއީ ހައްޤުވެސް مَنْفَع އެވެ.

(٢٣) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ نُوح عليه السّلام އެކަލޭގެފާނުގެ قوم އަށް رسول ކަމުގައި ފޮނުއްވީމެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ އަހުރެންގެ قوم ގެ މީހުންނޭވެ! ކަލޭމެން الله އަށް تقوى ވެރިވާށެވެ! ބިރުވެތިވާށެވެ! އެކަލާނގެ ފިޔަވައި حقّ އެހެންއެއްވެސް إله އެއް ކަލޭމެންނަކަށް ނުވެއެވެ. ކަލޭމެން ފަހެ تقوى ވެރިނުވާނޭތޯއެވެ؟. ބިރުވެތިނުވާނޭތޯއެވެ؟.

فَقَالَ ٱلْمَلَؤُا۟ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن قَوْمِهِۦ مَا هَٰذَآ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَن يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ لَأَنزَلَ مَلَٰٓئِكَةً مَّا سَمِعْنَا بِهَٰذَا فِىٓ ءَابَآئِنَا ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌۢ بِهِۦ جِنَّةٌ فَتَرَبَّصُوا۟ بِهِۦ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبِّ ٱنصُرْنِى بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٢٦﴾ فَأَوْحَيْنَآ إِلَيْهِ أَنِ ٱصْنَعِ ٱلْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا فَإِذَا جَآءَ أَمْرُنَا وَفَارَ ٱلتَّنُّورُ ۙ فَٱسْلُكْ فِيهَا مِن كُلٍّ زَوْجَيْنِ ٱثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيْهِ ٱلْقَوْلُ مِنْهُمْ ۖ وَلَا تُخَٰطِبْنِى فِى ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓا۟ ۖ إِنَّهُم مُّغْرَقُونَ ﴿٢٧﴾

ލުޣަތު

فَقَالَ ٱلْمَلَؤُا۟ = ފަހެ ބޮޑެތި އަދި މަތިވެރިން ބުންޏެވެ.❁ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އެކާފަރުވި މީހުންގެ.❁ مِن قَوْمِهِۦ = އެކަލޭގެފާނުންގެ قوم ގެ.❁ مَا هَٰذَآ = މިކަލޭގެފާނު ނޫނެވެ.❁ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ = ކަލޭމެންނާފަދަ آدم ގެ ދަރިއެއްކަމުގައި ވެސްމެ.❁ يُرِيدُ = އެކަލޭގެފާނު އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ.❁ أَن يَتَفَضَّلَ عَلَيْكُمْ = ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް މާތްވެގަންނަވާށެވެ / މާތްމިޔަކަށްވުމަށެވެ.❁ وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ = އަދި الله އިރާދަފުޅުކުރެއްވިނަމަ.❁ لَأَنزَلَ مَلَٰٓئِكَةً = ހަމަކަށަވަރުން މަލާއިކަތުބަޔަކު ބާވައިލައްވައިފީއެވެ / ފޮނުއްވައިފީއެވެ.❁ مَّا سَمِعْنَا بِهَٰذَا = އަހުރެމެން މިކަމެއް ފަހަރަކުވެސް ނާހަމެވެ. فِىٓ ءَابَآئِنَا ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾ = އިސްވެދިޔަ އަހުރެމެންގެ ކާބަފައިންގެ ޒަމާނުގައިވެސް.❁ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ = މިއީ ހަމަ ފިރިހެނަކުކަމުގައި ވެސްވިއެވެ.❁ بِهِۦ جِنَّةٌ = އޭނާގެ ހަވާސްގެއްލި ޖިންނިބުރިވެފައިވާ. (މޮޔަކަލެއްކަމުގައި) فَتَرَبَّصُوا۟ بِهِۦ = ފަހެ ކަލޭމެން އޭނާއާމެދު إنتظار ކުރާށެވެ!❁ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٢٥﴾ = ހިނދުކޮޅަކަށް / ދުވަސްކޮޅަކަށް.❁ قَالَ رَبِّ = އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަހުރެންގެ ربّ އެވެ!❁ ٱنصُرْنِى = މިއަޅާއަށް نصر ދެއްވާނދޭވެ!❁ بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٢٦﴾ = އެމީހުން މިއަޅާ ދޮގުކުރި ކަމުގެ ސަބަބުން.❁ فَأَوْحَيْنَآ إِلَيْهِ = ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް وحى ކުރެއްވީމެވެ.❁ أَنِ ٱصْنَعِ ٱلْفُلْكَ = އެކަލޭގެފާނު ނާވެއް ހައްދަވާށެވެ. (ނާވެއް ހައްދަވާށެވެ!) ❁ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބައްލަވައިދެއްވުމާއި وحى އާއިއެކު އަންގަވާފައިވާގޮތަށެވެ.❁ فَإِذَا جَآءَ أَمْرُنَا = ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަމުރުފުޅު އައުމުން.❁ وَفَارَ ٱلتَّنُّورُ = އަދި ކައްކާ އުނދުނުމަތިން ފެންއަރައި. (އެއީ عذاب އައުމުގެ علامة އެވެ.)❁ فَٱسْلُكْ فِيهَا = ފަހެ ދެން އޭގައި ކަލޭގެފާނު އަރުއްވަވާށެވެ!❁ مِن كُلٍّ = ކޮންމެ ބާވަތަކުން.❁ زَوْجَيْنِ ٱثْنَيْنِ = ޖޯޑުކޮށް ޖޯޑުކޮށް.❁

وَأَهۡلَكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ أهل ވެރިންނާއި. إِلَّا مَن سَبَقَ عَلَيۡهِ = އެމީހުންގެ ތެރެއިން އިސްވެގޮސްފައިވާ މީހަކު ފިޔަވާ. ٱلۡقَوۡلُ = ބަސްފުޅު (އެމީހަކު ހަލާކުވުމަށް الله ގެ ބަސްފުޅު) مِنۡهُمۡۖ = އެމީހުންގެ ތެރެއިން. (އެބަހީ: އެކަލޭގެފާނުގެ أهل ވެރިންގެ ތެރެއިން) وَلَا تُخَٰطِبۡنِي = އަދި ކަލޭގެފާނު ތިމަންރަސްކަލާނގެއާއި مخاطب ނުކުރައްވާށެވެ!. (ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ނުދަންނަވާށެވެ!.) فِي ٱلَّذِينَ ظَلَمُوٓاْۖ = އަނިޔާވެރިވި މީހުންނާއިމެދު. إِنَّهُم مُّغۡرَقُونَ (٢٧) = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނަކީ غرق ވެގެންވާ ބައެކެވެ.

إجْمَالِي މާނަ

(٢٤) ފަހެ އެކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެ ބޮޑުން (އެމީހުން އެމީހުންނަށް) ބުނެއެވެ. މިއީ ހަމަ ކަލޭމެންނާކަހަލަ آدم ގެ ދަރިއެކެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެދިވަޑައިގެންނެވީ ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް އެކަލޭގެފާނު މާތްވެގަތުމަށެވެ. އަދި (رسول ބާވައްޗަކާ ފޮނުއްވުމަށް) الله އެދިވަޑައިގެންނެވިނަމަ ހަމަކަށަވަރުން މަލާއިކަތުބޭކަލުން ފޮނުއްވައިފީހެވެ. އަދި އަޅުގަނޑުމެންގެ އިސްވެދިޔަ ކާބަފައިންގެ ކިބައިންވެސް އަޅުގަނޑުމެން މިފަދަ ވާހަކައެއް ނާހަމެވެ. (އެބަހީ: الله ނޫން إله އަކު ނުވެއޭ ބުނާއެއް ނާހަމެވެ.)

(٢٥) ހަމަކަށަވަރުން އެކަލޭގެފާނަކީ ކިބައިގައި ޖިންނިބަލި ނުވަތަ މޮޔަކަން ހުރި މީހަކުކަމުގައި ވެސްވި ނުވެއެވެ. ފަހެ ކަލޭމެން ދުވަސްކޮޅަކަށް އެކަލޭގެފާނުގެ ކަންތައްގަނޑު إنتظار ކުރާށެވެ! މަރުވެއްޖެ ބަލާށެވެ!

(٢٦) އެކަލޭގެފާނު ދަންނަވައިފިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ! އެބައިމީހުން (يعنى: މިއަޅާގެ قوم ގެމީހުން) މިއަޅާ ދޮގުކުރާ ކަންކަމުގައި މިއަޅާއަށް نصر ދެއްވާނދޭވެ!

(٢٧) ދެންފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް وحي ކުރެއްވީމެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބެއްލެވުމާއި ތިމަންރަސްކަލާނގެ وحي އާއިއެކު ކަލޭގެފާނު ނައުލާ ހަދައްވާށެވެ! އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ أمر ފުރިއައިސް (އެބަހީ: قوم ގެ ކާފިރުންގެ ހަލާކުގެ أمر ފުރި އަތުވެއްޖެއްޔާއި - އަދި އުނދުނުބޮޑަކުން ފެންއަރަން ފަށައިފިއްޔާ ދެން ކަލޭގެފާނު އެނާއްޗަށް ކޮންމެ ވައްތަރަކުންވެސް ޖޯޑުކުން ބައްލަވާށެވެ! އަދި ކަލޭގެފާނުގެ أهل ވެރިންކުރެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް (ހަލާކުވުމުގެ) ބަސްފުޅު އިސްވެގޮސްފައިވާ މީހުން ފިޔަވައި ކަލޭގެފާނުގެ أهل ވެރިންވެސް އެނާއްޗަށް ބައްލަވާށެވެ! (އަދި ކަލޭގެފާނުވެސް އަރާވަޑައިގަންނަވާށެވެ!.) އަދި އަނިޔާވެރިންނާއިމެދު (އެބަހީ: އެމީހުންގެ حال އާއިމެދު) ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް އެއްޗެއް ނުދަންނަވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން އެއީ غرق ވެގެންވާ ބައެކެވެ.

فَإِذَا ٱسْتَوَيْتَ أَنتَ وَمَن مَّعَكَ عَلَى ٱلْفُلْكِ فَقُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى نَجَّىٰنَا مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٢٨﴾ وَقُل رَّبِّ أَنزِلْنِى مُنزَلًا مُّبَارَكًا وَأَنتَ خَيْرُ ٱلْمُنزِلِينَ ﴿٢٩﴾ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ وَإِن كُنَّا لَمُبْتَلِينَ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ أَنشَأْنَا مِنۢ بَعْدِهِمْ قَرْنًا ءَاخَرِينَ ﴿٣١﴾ فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥٓ ۖ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾ وَقَالَ ٱلْمَلَأُ مِن قَوْمِهِ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَكَذَّبُوا۟ بِلِقَآءِ ٱلْءَاخِرَةِ وَأَتْرَفْنَٰهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا مَا هَٰذَآ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾

ލުޣަތު

فَإِذَا ٱسْتَوَيْتَ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު ހަމަހަމަވެވޮޑިގެންނެވުމާ / އަރާވަޑައިގެން ހަމަޖެހިވަޑައިގެންފިއްޔާ.❁ أَنتَ وَمَن مَّعَكَ = ކަލޭގެފާނާއި ކަލޭގެފާނު އަރިހުގައިވާ މީހުން.❁ عَلَى ٱلْفُلْكِ = ނައުކާގައި.❁ فَقُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. އެންމެހައި حمد އާއި ثناء އެއްކޮޅު الله އަށެވެ.❁ ٱلَّذِى نَجَّىٰنَا = އެކަލާނގެއީ އަޅުގަނޑު ސަލާމަތްކުރެއްވި ކަލާނގެއެވެ.❁ مِنَ ٱلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٢٨﴾ = އަނިޔާވެރި މުޝްރިކުންގެ ކިބައިން.❁ وَقُل = އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!.❁ رَّبِّ أَنزِلْنِى = މިއަޅާ ބާވައްލަވާށެވެ!.❁ مُنزَلًا مُّبَارَكًا = ބަރަކާތް ލިބޭނޭ ބަނދަރަކަށް ގޮތަކަށް.❁ وَأَنتَ خَيْرُ ٱلْمُنزِلِينَ ﴿٢٩﴾ = އަދި އިބަރަސްކަލާނގެއީ ބައިތިއްލާ އެންމެހެޔޮ ފަރާތެވެ.❁ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުގައިވެއެވެ.❁ لَءَايَٰتٍ = ކަށަވަރުކަމުގެ بيان ފެނުނުތާ عبرة .❁ وَإِن كُنَّا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވޭތުވެދިޔަ.❁ لَمُبْتَلِينَ ﴿٣٠﴾ = ކަންތައްތަކުން إمتحان ކުރައްވާ ކަލާނގެ ކަމުގައެވެ.❁ ثُمَّ أَنشَأْنَا = ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުފެއްދެވީމެވެ.❁ مِنۢ بَعْدِهِمْ = އެމީހުންގެ ފަހުން ❁ قَرْنًا ءَاخَرِينَ ﴿٣١﴾ = އެހެން أمّة އެއް.❁ فَأَرْسَلْنَا فِيهِمْ = ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ތެރެއަށް ފޮނުއްވީމެވެ.❁ رَسُولًا مِّنْهُمْ = އެމީހުންގެ ތެރެއިން رسول ކަލޭގެ.❁ أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ = (އޭބަޔަކު ވިދާޅުވި) ކަލޭމެން الله އަށް އަޅުކަންކުރާށެވެ!.❁ مَا لَكُم = ކަލޭމެންނަކަށް ނުވެއެވެ.❁ مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥٓ ۖ = އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެންއެއްވެސް إله އަކު.❁ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾ = ކަލޭމެން ފަހެ تقوى ވެރިނުވާނޭތޯ ހެއްޔެވެ؟. ބިރުވެތިނުވާނޭތޯއެވެ؟.❁ وَقَالَ ٱلْمَلَأُ مِن قَوْمِهِ = އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ قوم ގެބޭކަލުން ބޮޑެތިމީހުން ބުންޏެވެ.❁ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އެމީހުން ކާފިރުވެގެންވިއެވެ.❁ وَكَذَّبُوا۟ = އަދި ދޮގުކުރިއެވެ.❁ بِلِقَآءِ ٱلْءَاخِرَةِ = آخرة ދުވަހާއި ބައްދަލުވުން.❁ وَأَتْرَفْنَٰهُمْ = އަދި އެމީހުންނަށް نعمة ތައް

މިވަންހަސްކަމާއެކު ދޫއްވީ. ❁ فِي ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا = ދުނިޔޭގެ حياة ގައި. ❁ مَا هَـٰذَآ = މިކަލޭގެފާނު ނުވެއެވެ. ❁ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ = ހަމަ ކަލޭމެންނާހަމަ آدم ގެ ދަރިއަކު ކަމުގައި ވުމެވެ. ❁ يَأْكُلُ = އެކަލޭގެފާނު ތަރީކަށްވުރެވެ. ❁ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ = އެތަކެތި ކަލޭމެންވެސް ހަމަ ކައިހަދާ ތަކެތީން. ❁ وَيَشْرَبُ = އަދި ހިތްހަމަވާވަރަށް / ބޮއުވެ. ❁ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾ = ކަލޭމެން ބޮއިހަދާ ތަކެތީން. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٢٨) ދެންފަހެ ކަލޭގެފާނާއި އަދި ކަލޭގެފާނާއިއެކު (إيمان ވެގެންވާ) މީސްތަކުން އުޅަނދުގައި އަރާ ހަމަޖެހިއްޖެނަމަ ދެން ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! އެންމެހައި حمد އާއި تعريف އެއް حقّ ވެގެންވަނީ الله އަށެވެ. އަހަރެމެން އަނިޔާވެރި قوم ގެ ފަރާތުން ސަލާމަތްކުރެއްވި ކަލާނގެއެވެ.

(٢٩) އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އޭ އަހަރެންގެ ربّ އެވެ. بركاة ލިބިގެންވާ ތަނަކަށް މިއަރާ ބާލައްވާދެއްވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ކަލާނގެއީ ބާލައްވާ ބޭކަލުންގެ ތެރޭގައި އެންމެ ހެޔޮ ބާލައްވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٣٠) (އޭ رسول الله އެވެ!) ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުގައި (އެބަހީ: نوح عليه السّلام ގެ قوم ގެ މީހުން ހަލާކުކުރެއްވުމުގައި غرق ކުރެއްވުމުގައި ކަލާނގެފާނުގެ قوم ގެ مشرك ނުންނަށް) ކަންކަމާ ބަލާންވާގޮތާ عبرة އާއި دليل ވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ލާޒިމުކުރެއްވި إمتحان ކުރައްވައި خبر ބަލައްވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٣١) ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ފަހުން އެހެން أمّة އެއް އުފެއްދެވީމެވެ.

(٣٢) އަދި އެމީހުންގެ ތެރެއިން މިޔަށް އެމީހުންގެ ތެރެއިން رسول ކަލޭގެފާނެއް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވީމެވެ. (އެބަހީ އެކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ.) އޭ قوم ގެ މީހުންނޭވެ. ކަލޭމެން الله އަށް އަޅުކަންކުރާށެވެ! އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން إله އަކު ކަލޭމެންނަކަށް ނުވެއެވެ. (حقّ إله އަކު ނުވެއެވެ.) ކަލޭމެން ފަހެ تقوى ވެރިނުވާނޭބާއެވެ؟ ބިރުވެތިނުވާނޭބާއެވެ؟

(٣٣) އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެ آخرة އާއި ބައްދަލުވުން ދޮގުކުރި އަދި ކާފިރުވި ބޮޑެތި ސަރުދާރުން ބުންޏެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް ދުނިޔޭގެ حياة ގައި އެމީހުންނަށް ގިނަގޮތަށް نعمة ތަކެއްދިން މީހުންނެވެ. އެމީހުން ބުންޏެވެ. މިބައިމީހާ (އެބަހީ: رسول ކަލޭގެފާނު ކޮންއެއްޗެއް ޚާއްޞަވެގެން މިއުޅުއްވަނީ) ހަމަ ކަލޭމެންނާހަމަ آدم ގެ ދަރިއަކު ކަމުގައި ވުމެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެ ކައިހަދާ އެއްޗެއް ކަލޭމެންވެސް ހަމަ ކައިހަދާ ތަކެއްޗެވެ. އަދި ބޮއިހަދާ ހަމަ ކަލޭމެން ބޮއިހަދާ ތަކެއްޗެވެ. (މިއީ ވަރަށް މިޔަރުކަމެވެ.)

وَلَئِنْ أَطَعْتُم بَشَرًا مِّثْلَكُمْ إِنَّكُمْ إِذًا لَّخَاسِرُونَ ﴿٣٤﴾ أَيَعِدُكُمْ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ وَكُنتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا أَنَّكُم مُّخْرَجُونَ ﴿٣٥﴾ ۞ هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿٣٦﴾ إِنْ هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٧﴾ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ انصُرْنِي بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٣٩﴾ قَالَ عَمَّا قَلِيلٍ لَّيُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ ﴿٤٠﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَاءً ۚ فَبُعْدًا لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾

މުފްރަދާތު

وَلَئِنْ أَطَعْتُم = ކަސަމެކޭގެން ކަލޭމެން ކިޔަމަންތެރިވެއްޖެއްޔާ.❁ بَشَرًا مِّثْلَكُمْ = ކަލޭމެންނާފަދަ آدم ދަރިއަކާ.❁ إِنَّكُمْ إِذًا = އެހެންކަމުގައި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންނަކީ.❁ لَّخَاسِرُونَ ﴿٣٤﴾ = ކަސަމެކޭގެން ގެއްލުން ލިބޭ މީހުންނެވެ.❁ أَيَعِدُكُمْ = އެކަލޭގެފާނު ކަލޭމެންނަށް وعد ކުރައްވަނީތޯ؟ ❁ أَنَّكُمْ إِذَا مِتُّمْ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން މަރުވެއްޖެއްޔާ.❁ وَكُنتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا = އަދި ކަލޭމެން ވެގެން ވެލިއާއި (މަސްނެތް ހިކި) ކަށިތަކަށް ވެއްޖެއްޔާ.❁ أَنَّكُم مُّخْرَجُونَ ﴿٣٥﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން (ކަށްވަޅުތަކުން) ނެރެވޭނެ ކަމުގައި.❁ ❁ هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ = ދުރުވެގެންވެއެވެ. ދުރުވެގެންވެއެވެ.❁ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿٣٦﴾ = ތިޔަބައިމީހުންނަށް وعد ވެވޭ ކަންތައް.❁ إِنْ هِيَ = އެއްނުވެއެވެ.(އެއީ حياة އެއް ނޫނެވެ.) ❁ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا = އަހުރެމެންގެ ދުނިޔޭގެ حياة ފިޔަވާ.❁ نَمُوتُ وَنَحْيَا = އަހުރެމެން މަރުވެ ދިރިއުޅެމެވެ. (އެބަހީ: އެއްބަޔަކު މަރުވެ އަނެއްބަޔަކު ދިރިއުޅެމެވެ.) ❁ وَمَا نَحْنُ = އަދި އަހުރެމެން ނުވެމެވެ.❁ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٣٧﴾ = ފޮނުވޭނޭ ބަޔަކުކަމުގައި.❁ إِنْ هُوَ إِلَّا رَجُلٌ = އޭނާ ނޫނެވެ ފިރިހެނަކު ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ.❁ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا = ދޮގު اللّٰه ގެ މައްޗަށް އަޅުވައިގަތް ދޮގެއް އުފައްދައިގެން.❁ وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٣٨﴾ = އަދި އަހުރެމެން އެކަލޭގެފާނަށް އީމާންވާ ބައެއްކަމުގައި ނުވެމެވެ.❁ قَالَ رَبِّ = އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަހުރެންގެ ربّ އެވެ!❁ انصُرْنِي = މިއަހުރެންނަށް نصر ދެއްވާނދޭވެ!❁ بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٣٩﴾ = އެމީހުން މިއަހުރެން ދޮގުކުރި ސަބަބުން.❁ قَالَ = اللّٰه تعالى وحى ކުރެއްވިއެވެ.❁ عَمَّا قَلِيلٍ = ކުޑަ ވަގުތުކޮޅަކުން އެއްކަލަ ކަމެއްގައި.(ކުޑަ ވަގުތުކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި) ❁ لَّيُصْبِحُنَّ نَادِمِينَ ﴿٤٠﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ހިތާމަކުރާ މީހުންނަކަށް ވާނެތެވެ.❁ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ = ފަހެ އެމީހުންނަށް އަޑު (ހަޑި) ހިފިއެވެ.❁

އައިސް ޖެހިއްޖެއެވެ.۞ بِٱلْحَقِّ = ހަމަ حقّ ގޮތުގައި.۞ فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَآءً = ފަހެ ފެންމަތީގައި އޮޔާދާ ކުނިކޮތަކެއް ފަދައިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ލައްވާލެއްވީމެވެ.۞ فَبُعْدًا لِّلْقَوْمِ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٤١﴾ = ފަހެ އަނިޔާވެރިންނަށް (اللّه ގެ رحمة) ދުރުވެގެންވެއެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٣٤) އަދި ކަލޭމެންނާހެން آدم ގެ ދަރިއަކަށް ކަލޭމެން ކިޔަމަންތެރިވެއްޖެއްޔާ ދެން ކަލޭމެންނީ ކަށަވަރުންވެސް ގެއްލި ހާނިވެއްޖެ ބައެކެވެ.

(٣٥) ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން މަރުވެ ފަސްއަށްވެ ކަށިތަކަށްވެސް ވެފައިވުމަށްފަހު ކަލޭމެން (އަލުން ދިރިގެން ނެރުއްވޭނެކަމަށް އެކަލޭގެފާނު ކަލޭމެނަށް وعد ކުރައްވަނީހެއްޔެވެ؟

(٣٦) ކަލޭމެނަށް وعد ވާ ކަންތަކަކީ ހުރި ދުރުކަމެކެވެ. ދުރުކަމެކެވެ.

(٣٧) އަހުރެމެން މިއުޅޭ ދުނިޔޭގެ حياة މެނުވީ އެހެން حياة އެއް ނުވެއެވެ. އެ حياة ގެތެރޭގައި އެއްބަޔަކު މަރުވެ އަނެއްބަޔަކު ދިރިއުޅެއެވެ. (އެއީ އެގޮތަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ކަމެކެވެ.) އަދި އަހުރެމެންނަކީ އަލުން ދިރިގެން ތެދުވާނޭ ބައެއް ކަމުގައި ނުވެއެވެ. (މިއީ އެ قوم ގައި ތިބި ކާފަރުންގެ ދެކޮޅުވެރިވީމީހުންނަށް ވިސްނައިދީ ވިސްނައިދިނުމެވެ. ކޮންމެ ޒަމާނެއްގައި އަދި ކޮންމެ ތަނެއްގައިވެސް سَمَاوِي هِدَايَة އާއި ދުރުބައެއް ކަމުގައި ފެންނަނީ އެތަންތަނުގައި މިފަދަ ކަމުގެ ވިސްނުމާ މީހުންނެވެ. ބަސްތައް މިދެންނެވެ. އާޚިރަތުގެ ދިރިއުޅުމުގެ ނުއެނގުމުގެ ދިއުމުގެ އަންގަތަކާ ސަވާބަށް މިދަރީ މިހުންގެ ވަރަކަށްކާއި އެދިރުންގެ عمل ތަކާއި ގުޅިގެންވެކެވެ.

(٣٨) (އަދި އެދިރުން ބުނެއެވެ.) އޭނާއީ اللّه ގެމައްޗަށް ދޮގެއް އުފައްދައިން ހަދައިގެންއުޅޭ މީހަކުކަމުގައި ފެނުނު ނުވެއެވެ. އަދި އަހުރެމެންނީ އެކަލޭގެފާނަށް އީމާންވެގެންވާ ބައެއް ކަމުގައި ނުވެއެވެ. (އަހުރެމެން އެކަލޭގެފާނަށް އީމާންނުވާނަމެވެ.)

(٣٩) އެކަލޭގެފާނު ދުޢާކުރެއްވިއެވެ. އޭއަހުރެގެ ربّ އެވެ. އެމީހުން ދޮގުކުރިކަމުގެ ސަބަބުން މިއަޅާއަށް نصر ދެއްވާނދޭވެ.

(٤٠) އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ. ކުޑަދުވަސްކޮޅެއްގެ ތެރޭގައި ހިތާމަކުރާ ބައަކަށް އެމީހުން ވެގެންދާނެއެވެ.

(٤١) ފަހެ އެމީހުން ކުރިމަތިލި ސަބަބުން އެމީހުންނަށް حقّ ގޮތުގައި އަޑުގަދަ އައިސް އެމީހުން ހަލާކުވެގެންދިޔައެވެ. ފަހެ ފެންމަތީގައި އޮޔާދާ ކުނިކޮތަކެއް ފަދައިން އެމީހުން ހަދައިލެއްވިއެވެ. ފަހެ އަނިޔާވެރިންނަށް اللّه ގެ رحمة ދުރުވެގެންވެއެވެ. (މިމީހުންނަކީ صالح عليه السّلام ގެ قوم ކަމުގައިވެއެވެ.)

ثُمَّ أَنشَأْنَا مِنۢ بَعْدِهِمْ قُرُونًا ءَاخَرِينَ ﴿٤٢﴾ مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَـْٔخِرُونَ ﴿٤٣﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا تَتْرَا ۖ كُلَّ مَا جَآءَ أُمَّةً رَّسُولُهَا كَذَّبُوهُ ۚ فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُم بَعْضًا وَجَعَلْنَٰهُمْ أَحَادِيثَ ۚ فَبُعْدًا لِّقَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٤﴾ ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَٰرُونَ بِـَٔايَٰتِنَا وَسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٤٥﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَإِي۟هِۦ فَٱسْتَكْبَرُوا۟ وَكَانُوا۟ قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾ فَقَالُوٓا۟ أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَٰبِدُونَ ﴿٤٧﴾ فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا۟ مِنَ ٱلْمُهْلَكِينَ ﴿٤٨﴾

ލުޣަތު

ثُمَّ أَنشَأْنَا = ދެން މިވަންތަރަސްކަލާނގެ އުފެއްދެވީމެވެ.☸ مِنۢ بَعْدِهِمْ = އެމީހުންގެ ފަހުން.☸ قُرُونًا ءَاخَرِينَ ﴿٤٢﴾ = އެހެން أمّة ތަކެއް.☸ مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ = އެއްވެސް أمّة އަކަށް އިސްވެ ނުލެވޭއެވެ.☸ أَجَلَهَا = އެ أمّة އެއްގެ أجل .☸ وَمَا يَسْتَـْٔخِرُونَ ﴿٤٣﴾ = އަދި އެމީހުން ފަސްނުވެވޭއެވެ.☸ ثُمَّ أَرْسَلْنَا = ދެން މިވަންތަރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވީމެވެ.☸ رُسُلَنَا تَتْرَا = ވިދިވިދިގެން މިވަންތަރަސްކަލާނގެ رسول ން.☸ كُلَّ مَا جَآءَ أُمَّةً = ކޮންމެ أمّة އަކަށް ވަޑައިގެންނެވިހިނދަކުން.☸ رَّسُولُهَا = އެ أمّة އެއްގެ رَسُول .☸ كَذَّبُوهُ = އެމީހުން އެ رسول އަށް ދޮގުކުރިއެވެ.☸ فَأَتْبَعْنَا بَعْضَهُم بَعْضًا = ދެން މިވަންތަރަސްކަލާނގެ ބައެއް އެއްބަޔަކަށް އަނެއްބަޔަކަ تبع ކުރެއްވީމެވެ. (އެބަހީ: އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކު ހަލާކުކުރެއްވި ފަދައިން ހަލާކުކުރެއްވީމެވެ.)☸ وَجَعَلْنَٰهُمْ أَحَادِيثَ = އަދި ދުނިޔޭ ވާހަކަތަކުގައި ބުނެވޭ ވާހަކަތަކެއްކަމުގައި މިވަންތަރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ހެއްދެވީމެވެ.☸ فَبُعْدًا = ފަހެ ދުރުވެގެންވާށިއެވެ. (الله ގެ رحمة އާއި ދުރުކުރެއްވީމެވެ.)☸ لِّقَوْمٍ لَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٤﴾ = އީމާންނުވާ ބައެކެވެ.☸ ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ = ދެން މިވަންތަރަސްކަލާނގެ موسى عليه السّلام ފޮނުއްވީމެވެ.☸ وَأَخَاهُ هَٰرُونَ = އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ أخ هارون އާއި (هارون عليه السّلام އާއި) ☸ بِـَٔايَٰتِنَا = މިވަންތަރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކާއިއެކު.☸ وَسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿٤٥﴾ = ބަޔާންވެގެންވާ دليل އާއި حجّة އާއިއެކު. (ބަޔާނާއިއެކު.)☸ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَإِي۟هِۦ = فرعون އާއި އަދި އޭނާގެ ބޮޑެތިންގެ ގާތަށް.☸ فَٱسْتَكْبَرُوا۟ = ފަހެ އެމީހުން ބޮޑާވީއެވެ. كِبْرُ ވެރިވީއެވެ.☸ وَكَانُوا۟ = އަދި އެމީހުން ވީއެވެ.☸ قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾ = (އަނިޔާވެރިކަމުގައި އުފުލިފައިވާ) މަތިވެރި ބޮޑުކަމުގައި.☸ فَقَالُوٓا۟ أَنُؤْمِنُ = ފަހެ އެމީހުން ބުނެއެވެ. އަހުރެމެން އީމާންވާނީތޯއެވެ؟☸ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا = އަހުރެމެންނާއި ފަދަ آدم ގެ ދަރިންދޭމީހުން.☸ وَقَوْمُهُمَا = އަދި

އެދެމީހުންގެ قوم (يعني: بني إسرائيل)۞ لَنَا عَـٰبِدُونَ ﴿٤٧﴾ = ނިކަމެތިވެ ކިޔަމަންތެރިވެގެންވަނީ އަޅުވެތިންނަށެވެ.۞ فَكَذَّبُوهُمَا = ފަހެ އެމީހުން އެދެބޭކަލުން ދޮގުކުރިއެވެ.۞ فَكَانُوا۟ مِنَ ٱلْمُهْلَكِينَ ﴿٤٨﴾ = އަދި އެމީހުންވީ ހަލާކުވެވުނު މީހުންގެތެރެއިންނެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٤٢) އެމީހުންގެފަހުން ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެހެން أمّة ތަކެއް އުފެއްދެވީމެވެ.

(٤٣) އަދި އެއްވެސް أمّة އެއް އެ أمّة އަކަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ އަޖަލު ހަމަނުވަނީސް ހަލާކު ނުވެއެވެ. އަދި އެ أمّة އެއް ހަލާކުވުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ އަޖަލަށްވުރެ ފަސް ނުވެއެވެ. (އެބަހީ: ކޮންމެ أمّة އެއްވެސް ހަލާކުވާނީ އެ أمّة އެއް ހަލާކުވުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތު އައުމުންނެވެ. އިސްނުވެއެވެ. ފަސްނުވެއެވެ.)

(٤٤) ދެން ވިދިވިދިގެން އެއް رسول އަށްފަހު އަނެއް رسول އަށް ފޮނުއްވައިގަންނަވާ ގޮތަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ رسول ބޭކަލުން ފޮނުއްވީމެވެ. ކޮންމެ أمّة އަކަށްވެސް އެ أمّة އެއްގެ رسول އަށް ފޮނުއްވައިގަތުމުން އެ أمّة އެއްގެމީހުން އެބޭކަލަކު ދޮގުކުޅެއެވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭގެ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކާ تبع ކުރެއްވީމެވެ. (އެބަހީ: އެއްބަޔަކު ހަލާކުކުރެއްވީމަ ފަހެ އަނެއްބަޔަކު ހަލާކުކުރެއްވީމެވެ.) އަދި ދެކެވޭ ވާހަކަތަކެއް ކަމުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ލެއްވީމެވެ. އަދި إيمان ނުވާ ބަޔަކަށް ދުރުވެގެންވެއެވެ. (އެބަހީ: އިމާންނުވާ ބަޔަކަށް الله ގެ رحمة ދުރުވެގެންވެއެވެ.)

(٤٥) ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ موسى عليه السّلام އާއި އެކަލޭގެފާނުގެ أخ هارون عليه السّلام – ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކާއި حجّة ތަކާއިއެކު رسول ކަމުގައިގެން ފޮނުއްވީމެވެ.

(٤٦) އެއީ فرعون އާއި އޭނާގެ قوم ގެ ބޮޑުންގެ ގާތަށެވެ. ދެންފަހެ އެމީހުން ބޮޑާވެ ކިބުރުވެރިވެއްޖެއެވެ. އަދި އެމީހުންވީ (އަނިޔާވެރިކަމާއި ބޮޑާކަމުގައި) މާމަތީ ބަޔަކުކަމުގައެވެ.

(٤٧) އެމީހުން ބުންޏެވެ. އަހަރުމެންނާކަހަލަ ދެ آدم ދަރިންނަށް އަހަރުމެން إيمان ވާންވީތޯއެވެ؟ (އެބަހީ: އެދެމީހުންނަށް އަހަރުމެން إيمان ނުވާނަމެވެ.) އަދި އެދެމީހުންގެ قوم އެބަހީ: بنى إسرائيل – ނިކަމެތިވެ ކިޔަމަންތެރިވެގެންވަނީ އަހަރުމެންނަށެވެ.

(٤٨) ފަހެ އެމީހުން އެދެބޭކަލުން ދޮގުކުރިއެވެ. އަދި އެމީހުންވީ ހަލާކުވެވުނު މީހުންގެތެރެއިންނެވެ.

وَلَقَدۡ ءَاتَيۡنَا مُوسَى ٱلۡكِتَٰبَ لَعَلَّهُمۡ يَهۡتَدُونَ ﴿٤٩﴾ وَجَعَلۡنَا ٱبۡنَ مَرۡيَمَ وَأُمَّهُۥٓ ءَايَةٗ وَءَاوَيۡنَٰهُمَآ إِلَىٰ رَبۡوَةٖ ذَاتِ قَرَارٖ وَمَعِينٖ ﴿٥٠﴾ يَٰٓأَيُّهَا ٱلرُّسُلُ كُلُواْ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ وَٱعۡمَلُواْ صَٰلِحًاۖ إِنِّي بِمَا تَعۡمَلُونَ عَلِيمٞ ﴿٥١﴾ وَإِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمۡ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ وَأَنَا۠ رَبُّكُمۡ فَٱتَّقُونِ ﴿٥٢﴾ فَتَقَطَّعُوٓاْ أَمۡرَهُم بَيۡنَهُمۡ زُبُرٗاۖ كُلُّ حِزۡبِۭ بِمَا لَدَيۡهِمۡ فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾

މުފްރަދާތު

وَلَقَدۡ ءَاتَيۡنَا مُوسَى = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިވަންހަރަސްކަލާނގެ موسى عليه السّلام އަށް ދެއްވީމެވެ.❁ ٱلۡكِتَٰبَ = ފޮތް. އެބަހީ: توراة .❁ لَعَلَّهُمۡ يَهۡتَدُونَ ﴿٤٩﴾ = އެއީ އެމީހުންނަށް ތެދުމަގު ލިބުމަށްޓަކައެވެ.❁ وَجَعَلۡنَا ٱبۡنَ مَرۡيَمَ وَأُمَّهُۥٓ = އަދި مريم ގެފުޅުންގެ ދަރިކަލުންނާއި - އެބަހީ: عيسى عليه السّلام އާއި އަދި އެކަލޭގެފާނުންގެ މަންމާފުޅު މިވަންހަރަސްކަލާނގެ ލެއްވީމެވެ.❁ ءَايَةٗ = دليل އެއްކަމުގައި.❁ وَءَاوَيۡنَٰهُمَآ = އަދި މިވަންހަރަސްކަލާނގެ އެދެކަލުން ގެންދެވީމެވެ.❁ إِلَىٰ رَبۡوَةٖ = އުސްބިމަކަށް.❁ ذَاتِ قَرَارٖ وَمَعِينٖ ﴿٥٠﴾ = ގާތުގައި ދިރިއުޅެން ހަމަޖެހޭ.❁ يَٰٓأَيُّهَا ٱلرُّسُلُ = އޭ رسول ބޭކަލުންނޭވެ!❁ كُلُواْ مِنَ ٱلطَّيِّبَٰتِ = حلال ކާނާތަކުން ކާށެވެ!❁ وَٱعۡمَلُواْ صَٰلِحًاۖ = އަދި صالح عمل ކުރައްވާށެވެ!❁ إِنِّي = ހަމަކަށަވަރުން މިވަންހަރަސްކަލާނގެ.❁ بِمَا تَعۡمَلُونَ = ތިޔަބޭކަލުން ކުރައްވާ ކަންތައްތަކުގެ.❁ عَلِيمٞ ﴿٥١﴾ = ދަންނަވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ ވެއެވެ.❁ وَإِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمۡ = އަދި (އޭ މީސްތަކުންނޭވެ!) ހަމަކަށަވަރުން ކަލާނގެ ދީން دين އަކީ.❁ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ = އެއް دين އެކެވެ.❁ وَأَنَا۠ رَبُّكُمۡ = އަދި މިވަންހަރަސްކަލާނގެއީ ކަލާނގެ ربّ އެވެ.❁ فَٱتَّقُونِ ﴿٥٢﴾ = ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން ކަލާނގެ މިވަންހަރަސްކަލާނގެއަށް (ބިރުވެތިވާށެވެ!❁ فَتَقَطَّعُوٓاْ = ފަހެ އެމީހުން ކުދިކުދިކޮށް ބައިބައިކޮށްލިއެވެ.❁ أَمۡرَهُم بَيۡنَهُمۡ = އެމީހުންގެ މެދުގައި އެމީހުންގެ (دين ގެ) ކަންތައްތައް.❁ زُبُرٗاۖ = ފިރުޤާތަކަކަށް.❁ كُلُّ حِزۡبِۭ = ކޮންމެ جماعة އެއްވެސް / ކޮންމެ ފިރުޤާއެއްވެސް.❁ بِمَا لَدَيۡهِمۡ = އެމީހުންގެ އަތުގައިވާ ތަކެއްޗާއިގެން.❁ فَرِحُونَ ﴿٥٣﴾ = އެމީހުން އުފާކުރަނީއެވެ.❁

إجْمَالِي މާނަ

(٤٩) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ موسى عليه السّلام އަށް توراة ދެއްވީމެވެ. އެއީ އެބައިމީހުންނަށް އެބަހީ: بنىإسرائيل އަށް ތެދުމަގު ލިބުމުގެ أمّيد ގައެވެ. ތެދުމަގު ލިބިގަތުމަށެވެ!

(٥٠) އަދި مريم ގެފާނުގެ ދަރިކަލުން عيسى عليه السّلام އާއި އެކަލޭގެފާނުގެ މަންމާފުޅު ތިމަންރަސްކަލާނގެ ޙުއްޖަ ދަލީލެއްކަމުގައެވެ. (އެބަހީ: ތިމަންރަސްކަލާނގެ قدرة ބާރުކަމުގެ ވަޙްދާނިއްޔާ دليل އެއްކަމުގައެވެ. ބަފައަކު ނެތިވެސް ދަރިން އުފެއްދެވުމުގެ ކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ ދަލީލެކެވެ. ކަމުގެ ދަލީލެކެވެ. އަދި މަރުވެފައިވާ މީހުން ދިރުއްވުމަކީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ދަތިކަމެއްނެތް ކަމެއްކަމުގެ ދަލީލެކެވެ.) އަދި އެދުވަހުގެ ކަހަބާރުން (مريم ގެފާނާ عيسى عليه السّلام ދެކަލުން ދިރިއުޅުން ހުރި އުސްތަނަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގެންދެވީމެވެ. (އެތަނަކީ فلسطين ގެ الرّملة ކަމަށާއި އަދި دِمِشْق ކަމަށާއި އަދި بيت المقدس ކަމަށާއި މިގޮތްގޮތަށް تفسير علم ވެރިންގެ ދޭތެރޭގައި ވާހަކަ ދެކެވިފައިވެއެވެ. والله أعلم)

(٥١) އޭ رسول ބޭކަލުންނޭވެ! حلال ތަނަވަސްތަކެތި ކެއްވާށެވެ! އަދި صالح عمل ކުރައްވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބޭކަލުން ކުރައްވާ ކަންތައްތައް ދަންނަވާ ދެނެވޭގޮތަށްވާ ކަމުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވަމެވެ. (އެކަންކަމަށް ފުރިހަމަ أجور ލިބިވަޑައިގަންނަވާނުއްޖެއެވެ.)

(٥٢) އަދި (مُحَمَّد ގެފާނުގެ އުއްމަތުގެ މީހުންނޭވެ!) ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންގެ މި دين އަކީ އެއް دين އެކެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ ކަލޭމެންގެ ربّ އެވެ. ފަހެ އެހެންވީ ކަލޭމެން ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް އެކަނި ބިރުވެތިވާށެވެ!

- ދަންނައެވެ. މިއާޔަތުން މި مخاطب ވަނީ އެންމެހައި نبى ބޭކަލުންނަށް ކަމުގައިވެއެވެ. އެއީ ކުރީގެ އާޔަތުގެ سِيَاق އަންނަގޮތުންނެވެ. އަދި ފަހުގެ އާޔަތްތަކުން އެގޮތަށް دليل ކުރެއެވެ. (އާޔަތުގައި نبى ބޭކަލުންނަށް مخاطب ޚާއްޞަވެފައި حُكم އެންމެހައި އިންސާނުންނަށް ޢާއްމުވެގެންވެއެވެ.) والله أعلم .

(٥٣) ދެންފަހެ އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި (އެބަހީ އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކުގެ ދެމެދުގައި) އެމީހުންގެ دين ގެ ކަންތައްތައް ބައިބައިކޮށް ވަކިވަކިކޮށް ފޮތްތަކަކަށް ހަދައިގަތީއެވެ. އަދި ކޮންމެ ބައެއްވެސް އެބައިމީހުންގެ އަތުގައިވާ އެއްޗެއްގެން (ފޮތުގެ ތެރެއިން ލިބުނު އެއްޗެއްގެން) އެމީހުން އުފާކުރަނީއެވެ. (މިއިން ކޮންމެ ބައެއްވެސް މިވަނީ دين ބައިބައިކޮށް ގޮތް އެއްބައި ހިފައިގެންނެވެ. އަނެއްބައިތަކާއި ދުރުވެއެވެ. ހަމައިން ނުލެއްޖެއެވެ. މުސްލިމުން މި أمّة ގައި މިހާރު މިތިބީ ބައިބައިވެފައި އެއްވެސް ބައެއް ބާވައެވެ؟ އަނެއްކާވެސް دين ބައިބައިކޮށް ކޮންމެ ބަޔަކު مذهب އެއް ހިފައިގެން ގޮސް ހުއްޓެއެވެ. سَمَاوِى ފޮތުގެ އެންމެ ފަހު ފޮތް ނުކިޔެއެވެ. ولا حول ولا قوّة إلاّ باالله)

فَذَرْهُمْ فِي غَمْرَتِهِمْ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٥٤﴾ أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُم بِهِۦ مِن مَّالٍ وَبَنِينَ ﴿٥٥﴾ نُسَارِعُ لَهُمْ فِي ٱلْخَيْرَٰتِ ۚ بَل لَّا يَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ هُم مِّنْ خَشْيَةِ رَبِّهِم مُّشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ وَٱلَّذِينَ هُم بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ وَٱلَّذِينَ هُم بِرَبِّهِمْ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾ وَٱلَّذِينَ يُؤْتُونَ مَآ ءَاتَوا۟ وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَٰجِعُونَ ﴿٦٠﴾ أُو۟لَـٰٓئِكَ يُسَـٰرِعُونَ فِي ٱلْخَيْرَٰتِ وَهُمْ لَهَا سَـٰبِقُونَ ﴿٦١﴾ وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ۖ وَلَدَيْنَا كِتَـٰبٌ يَنطِقُ بِٱلْحَقِّ ۚ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٢﴾

ލުޣަތު

فَذَرْهُمْ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު އެމީހުން ދޫކޮށްލައްވާށެވެ!۔ ❁ فِي غَمْرَتِهِمْ = އެމީހުންގެ މަގުފުރެދުމުގެ ތެރެއަށް۔ ❁ حَتَّىٰ حِينٍ ﴿٥٤﴾ = ހިނދުކޮޅެއްވާންދެން / مدّة އަކަށްދާންދެން۔ ❁ أَيَحْسَبُونَ = އެމީހުން ހިތުކުރަނީހެއްތޯ؟ ❁ أَنَّمَا نُمِدُّهُم بِهِۦ = މިވަނީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް އެއްޗެއްދެއްވުން ދެއްވާތީއެވެ۔ ❁ مِن مَّالٍ وَبَنِينَ ﴿٥٥﴾ = މުދަލާއި ދަރިންގެ ތެރެއިން۔ ❁ نُسَارِعُ لَهُمْ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް އަވަސްކޮށްދެއްވާކަމަށް۔ ❁ فِي ٱلْخَيْرَٰتِ ۚ = ހެޔޮކަންތައްތަކުގައި۔ ❁ بَل لَّا يَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾ = އަދި ހިއްސެއްނުކުރެއްތޯ؟ އެމީހުންނަކަށް ނުވިސްނެއެވެ. إحساس އެއްނުވެއެވެ. ❁ إِنَّ ٱلَّذِينَ هُم = ހަމަކަށަވަރުން ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން۔ ❁ مِّنْ خَشْيَةِ رَبِّهِم = އެމީހުންގެ رَبّ އަށް ބިރުވެތިވާ۔ ❁ مُّشْفِقُونَ ﴿٥٧﴾ = އެމީހުން ފުންކަބިލާވެގެންވެއެވެ. (އެކަލާނގެއަށް ކިޔަމަންވެގެން ދުރުހިތިވެއެވެ.) ❁ وَٱلَّذِينَ هُم = އަދި ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން۔ ❁ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِمْ = އެމީހުންގެ رَبّ ގެ އާޔަތްތަކަށް۔ ❁ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ = އެމީހުން އީމާންވާ۔ ❁ وَٱلَّذِينَ هُم = އަދި ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން. ❁ بِرَبِّهِمْ = އެމީހުންގެ رَبّ އަށް۔ ❁ لَا يُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾ = އެމީހުން شريك ނުކުރާ۔ ❁ وَٱلَّذِينَ يُؤْتُونَ = އަދި އެއި ދޭއެމީހުންނެވެ۔ ❁ مَآ ءَاتَوا۟ = އެމީހުންނަށް ދެވުނުއެއްޗެއް۔ ❁ وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ = އަދި އެމީހުންގެ ހިތްތައް ބިރުވެތިވެގެން۔ ❁ حال ۔ ❁ أَنَّهُمْ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން۔ ❁ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَٰجِعُونَ ﴿٦٠﴾ = އެމީހުންގެ رَبّ ގެ حضرة އަށް رُجُوع ވާނެތީ۔ ❁ أُو۟لَـٰٓئِكَ يُسَـٰرِعُونَ = އެމީހުން އަވަސްވެގަންނަނީއެވެ۔ ❁ فِي ٱلْخَيْرَٰتِ = ހެޔޮކަންތައްތަކުގައި۔ ❁ وَهُمْ = އަދި އެމީހުން۔ ❁ لَهَا سَـٰبِقُونَ ﴿٦١﴾ = އެކަންތައްތަކަށް – އެބަހީ: ހެޔޮކަންތައްތަކަށް – އިސްވެގަންނަނީއެވެ۔ ❁ وَلَا نُكَلِّفُ نَفْسًا = އަދި އެއްވެސް نفس އަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ބުރަނުލައްވަމެވެ۔ ❁ إِلَّا وُسْعَهَا ۖ = އެ نفس އަކަށް ކުޅަދާނަވާ ވަރަކަށް މެނުވީ۔ ❁ وَلَدَيْنَا كِتَـٰبٌ = އަދި

ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި ޙާޟިރުވާނެއެވެ.۞ يَنطِقُ بِٱلۡحَقِّ = حقّ ބަސް ބުނާ / حقّ بيان ކުރާނޭ.۞ وَهُمۡ

لَا يُظۡلَمُونَ ﴿٦٢﴾ = އަދި އެމީހުންނަށް އަނިޔާނުވާނޭ ހުށްޓެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٥٤) (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނު އެމީހުން ދޫކޮށްލައްވާށެވެ! އެއީ އެމީހުންގެ މަގުފުރެދުމުގައި ވަކިހިނދުކޮޅަކު ދިޔުމަށެވެ.

(٥٥) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް މުދަލާއި ދަރިންގެތެރެއިން ދެއްވާ ދެއްވުމާއިގެން އެމީހުން އެހީވެދެނީހެއްޔެވެ؟

(٥٦) އެއީ އެމީހުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހެޔޮކަން އަވަސްކޮށްދެއްވަނީކަމުގައި (ހިތަށްއަރަނީހެއްޔެވެ؟) އެވާހަކަތައް އެމީހުންނަށް إحسان ވެސް ނުވެއެވެ. (އެއީ الله ގެ إِسْتِدْرَاج އެވެ. ޙުކުމެވެ. އޭގެފުޅުގައި ވަނީ ނުބައެވެ. ކުއްލިއަކަށް ހިފާލުމެވެ.)

(٥٧) ހަމަކަށަވަރުން އެބައިމީހުންގެ رَبّ އަށް ބިރުވެތިވާމީހުން ވަނީ (الله ގެ عذاب އަށް) ބިރުން ފުންކަޅިވެގެންނެވެ. (އެއީ މާތްވެގެންވާ މުއުމިނުންނެވެ.)

(٥٨) އަދި ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން އެމީހުންގެ رَبّ ގެ آية ތަކަށް إيمان ވެއެވެ. އެއާއަޑުއަހާ ތެދުކުރެއެވެ.

(٥٩) އަދި އެމީހުން އެމީހުންގެ رَبّ އަށް އެއްވެސްބާވަތަކުން شَرِيْك ނުކުރެއެވެ.

(٦٠) އަދި އެމީހުންގެ ހިތްތައް ބިރުން ސިހިގެންވާ حال އެމީހުންނަށް ލިބިދީފައިވާ މުދަލުން ޚަރަދުކުރެއެވެ. زكاة އާއި صدقة ދެއެވެ. އެއީ އެމީހުންގެ رَبّ ގެ حضرة އަށް رجوع ވާންޖެހޭ އެކަމާ ބިރުންނެވެ.

(٦١) އެމީހުން ދަންނައެވެ! އެބަހީ: ހިތްވަރިކަ ސިފަތަކުގެ أهل ވެރިން ދަންނައެވެ. އެމީހުންނަކީ ހެޔޮކަންތަކުގައި އަވަސްވާމީހުންނެވެ. އަދި އެމީހުންނަކީ އެހެޔޮކަމަށް ކުރިއަރާ މީހުންނެވެ.

(٦٢) އަދި އެއްވެސް نفس އަކަށް އެ نفس އަކަށް ކުޅަދާނަވާވަރަކަށް މެނުވީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ تَكْلِيْفُ ނުޖެއްސަވަމެވެ. ބުރަނުޖެއްސަވަމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި (އަޅުތަކުންގެ عمل ތައް ނޑޮކުރެވިގެންވާ) ފޮތެއްވެއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އަނިޔާ ނުވާނެއެވެ. (އެބަހީ: ނުބައިކަންތައް ކުރި މީހާގެ ނުބައިކަމަށްވުރެ އިތުރު ނުވާނެއެވެ. އަދި ހެޔޮ عمل ކުރި މީހާގެ ހެޔޮ عمل ނުހި ނުވާނެއެވެ. އެކަމުގެ ثواب މަދުނުވާނެއެވެ. އެއާ خِلَافُ އަށް އެކަމުގެ ސަވާބު އިތުރުވާނެއެވެ.)

بَلْ قُلُوبُهُمْ فِي غَمْرَةٍ مِّنْ هَـٰذَا وَلَهُمْ أَعْمَـٰلٌ مِّن دُونِ ذَٰلِكَ هُمْ لَهَا عَـٰمِلُونَ ﴿٦٣﴾ حَتَّىٰٓ إِذَآ أَخَذْنَا مُتْرَفِيهِم بِٱلْعَذَابِ إِذَا هُمْ يَجْـَٔرُونَ ﴿٦٤﴾ لَا تَجْـَٔرُوا۟ ٱلْيَوْمَ ۖ إِنَّكُم مِّنَّا لَا تُنصَرُونَ ﴿٦٥﴾ قَدْ كَانَتْ ءَايَـٰتِى تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنتُمْ عَلَىٰٓ أَعْقَـٰبِكُمْ تَنكِصُونَ ﴿٦٦﴾ مُسْتَكْبِرِينَ بِهِۦ سَـٰمِرًا تَهْجُرُونَ ﴿٦٧﴾ أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا۟ ٱلْقَوْلَ أَمْ جَآءَهُم مَّا لَمْ يَأْتِ ءَابَآءَهُمُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا۟ رَسُولَهُمْ فَهُمْ لَهُۥ مُنكِرُونَ ﴿٦٩﴾

މުފްރަދާތު

بَلْ قُلُوبُهُمْ = އަދި ހިތްތަކުވެސް؟ އެހެންނަމަވެސް ނޫނެވެ. އެކަމާމެދު ހިތްހަމަޖެހުމެއްނެތި. فِي غَمْرَةٍ = ގަނޑުވެރިކަމުގެ ތެރޭގައެވެ. / غافل ކަމުގެ ތެރޭގައެވެ.۞ مِّنْ هَـٰذَا = މިކަމުން. (މި قرآن އާއިމެދު) ۞ وَلَهُمْ أَعْمَـٰلٌ = އަދި އެމީހުންނަށް عَمَلُ ތަކެއްވެއެވެ. ނުބައި عمل ތަކެއްވެއެވެ.۞ مِّن دُونِ ذَٰلِكَ = އެކަންކަމުގެ އިތުރަށް. (إيمان ކަމުގެ أهل ވެރިންގެ عمل ތިޔަފަދަ)۞ هُمْ = އެމީހުން.۞ لَهَا عَـٰمِلُونَ ﴿٦٣﴾ = އެކަމެއް ކުރަނީ (އެކަމުގައި ތިބެނީ) عمل ކުރާނޭއެވެ.۞ حَتَّىٰٓ إِذَآ أَخَذْنَا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހިފައިފިނަމަ އެވެ.۞ مُتْرَفِيهِم = އެމީހުންގެ ތެރެއިން نعمة އާއި މަޖާކުޅިވަރުގައި އުޅޭ މީހުން.۞ بِٱلْعَذَابِ = عذاب ނަ / عذاب ދީގެން.۞ إِذَا هُمْ = އެހައިރުން އެމީހުން.۞ يَجْـَٔرُونَ ﴿٦٤﴾ = އެމީހުން ސަލާމަތަށް އެދި އަޑުގަދަކޮށް ގޮވައެވެ.۞ لَا تَجْـَٔرُوا۟ ٱلْيَوْمَ = (އެމީހުންނަށް އެންގޭނެއެވެ.) ކަލޭމެން މިއަދު ސަލާމަތަށް އެދި އަޑުގަދަ ނުކުރާށެވެ!۞ إِنَّكُم = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން.۞ مِّنَّا لَا تُنصَرُونَ ﴿٦٥﴾ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ން ކަލޭމެންނަށް نصر ނުލިބޭނެއެވެ.۞ قَدْ كَانَتْ = ހަމަކަށަވަރުން ވިއެވެ.۞ ءَايَـٰتِى = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް.۞ تُتْلَىٰ = ކިޔައިދެވުނު.۞ عَلَيْكُمْ = ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް.۞ فَكُنتُمْ = ފަހެ ކަލޭމެން ވީމުއެވެ.۞ عَلَىٰٓ أَعْقَـٰبِكُمْ = ކަލޭމެންގެ ފުރަގަސްދީގެން މައްޗަށް.۞ تَنكِصُونَ ﴿٦٦﴾ = ކަލޭމެން ފަހަތަށް ދުއްވައިގަތް / އަނބުރާލައި رجوع ވާކަމުގައި.۞ مُسْتَكْبِرِينَ بِهِۦ = އެއާމެދު ކަލޭމެން ބޮޑާވާ حال (އެބަހީ: مكّة ގެ حرم ގައި ބޮޑާވާ حال)۞ سَـٰمِرًا = ރޭގަނޑު جلسة ތަކުގައި ވާހަކަދައްކާ حال .۞ تَهْجُرُونَ ﴿٦٧﴾ = (الله އަށް ذِكر ކުރުމާއި حقّ އާއި) ކަލޭމެން ދުރުވާކަމުގައި ވިއެވެ.۞ أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا۟ = އެމީހުން ވިސްނާ تَدْبِير ނުކުރީ ހެއްޔެވެ؟.۞ ٱلْقَوْلَ = الله ގެ ބަސްފުޅުގެ ވާހަކަ ބަސްފުޅުން.۞ أَمْ جَآءَهُم = ނުވަތަ އެމީހުންގެ ގާތަށް (مكّة ގެ މީހުންގާތަށް) އައީހެއްޔެވެ؟۞ مَّا لَمْ يَأْتِ = ނާންނަ

ކަންތައް.۞ ءَابَآءَهُمُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ = އެމީހުންގެ އިސްވެދިޔަ ކާބަފައިންނަށް.۞ أَمْ لَمْ يَعْرِفُوا۟ = ނުވަތަ އެމީހުންނަށް ނޭނގުނީހެއްތޯ؟۞ رَسُولَهُمْ = އެމީހުންގެ رسول އާ.۞ فَهُمْ لَهُۥ مُنكِرُونَ ﴿٦٩﴾ = އެމީހުން އެކަލޭގެފާނަށް އިންކާރުކޮށް ދެކޮޅުހަދަނީ އެހެންނަމަވެއްތޯ.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٦٣) ހަދި ކިޔެއްހެއްޓޭތޯ؟. ކަންތައްހުރީ އެމީހުން އެބަހީ: مشرك ން ހިލާފުވާކަމަކުން ނޫނުތޯ.) އެމީހުން އެވަނީ މި قرآن އާއިމެދު ކަންތަށް އަނދިރިވެގެންނެވެ. ހަދި އެމީހުންނަށް އެކަން ޖެހިފައި (އެބަހީ: އެމީހުން މިހާރު އެކުރާ عمل ޖެހިފައި އެހެން (ނުބައި عمل އެމީހުންނަށްވެއެވެ. ނުވަތަ تقوى ވެރި މުއުމިނުންގެ عمل ޖެހިފައި އެހެން عمل އެމީހުންނަށް ވެއެވެ.) ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން އެކަންކުރާނެއެވެ. ނުބައި ކަންތައްތައްކޮށް އުޅޭނެއެވެ.

(٦٤) އަދި އެމީހުންކުރެ نعمة އާއި މަޖާލުގައި ނުހަދާ ކަންތައްކުރާ މީހުންނަށް عذاب ދެއްވައި ހިފެހެއްޓެވިކަލާގެ އެމީހުން ހިތްޖެހުމަށް ހަޅޭކޮށް ކަރުނަޔާއި ދުޢާކުރަން ފަށައެވެ. އަހަރެން އެބަހީ: عذاب ނާޒިލުވުމުން އެމީހުން ސަލާމަތަށް އެދި ހަޅޭލަވައެވެ.

(٦٥) (އަހުރެން) (އެމީހުނަށް އެންގެވޭނެއެވެ.) ކަލޭމެން މިއަދު ސަލާމަތަށް އެދި ހަޅޭނުލައްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިތަންމަށް ކަލޭމެންނަށް حضرة ން ކަލޭމެންނަކަށް نصر ނުލިބޭނެއެވެ. އަދި އެއް ނުލިބޭނެއެވެ.

(٦٦) ހަމަކަށަވަރުން މިތަނުގެ ސަލާމަތާއި ތެރެއަށް ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް ކިޔައިދެވިގެން ވެއެވެ. ފަހެ ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ ފުރަގަސްދީ ކަލޭމެން ފަހަތަށް ދިޔަ ކަމުގައި ވެއެވެ. (ކަލޭމެން އެއާޔަތްތަކަށް إيمان ނުވީމެވެ. ދެކޮޅު ހެދީމެވެ.)

(٦٧) ކަލޭމެން مكّة ގެ حرم ގައި ބޮޑާވެގެންވާ حال ގައި ރޭގަނޑު جَلْسَة ކޮށް اللّٰه އާއި ذِكر ކުރުމާއި حقّ އާއި ކަލޭމެން ދުރުވެކަމުގައިވެއެވެ.

(٦٨) އެމީހުން އެބަހީ: مشرك ންތައް ފަހެ اللّٰه ގެ وحى ބަސްފުޅަކަށް ވިސްނާ تَدْبِيْرُ ކޮށް ނުހަދައިނޫބައެވެ؟. (އަދިވެސް عبرة އާއި حجّة އަންގައިދޭ އެއްޗެއްނުވަތެވެ.) ނުވަތަ އެމީހުންގެ އިސްވެދިޔަ ކާބަފައިންގެ ގާތަށް ނާންނަ ކަންތައް މިމީހުންގެ ގާތަށް އައީބާވައެވެ؟. (ބޮޑާވެ كبر ވެރިވެ އެއާ ދުރަށް ދާނީ އެހެންނަމަވެއްތޯ. އެމީހުންގެ ގާތަށް ވެސް މިމީހުންގެ ގާތަށްވެސް ޚަބަރު رسول ން ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ހަމަ رسول ކޮށް ޚަބަރުދިނީ ކަލާނގެ ހަމަ އެއްކަލާނގެއެވެ.)

(٦٩) ނުވަތަ އެމީހުންގެ رسول އެމީހުންނަށް ނޭނގުނީބާވައެވެ؟ އެކަލޭގެފާނާމެދު إنكار ކޮށް ދެކޮޅުހަދަނީ އެހެންނަމަވެއްތޯ. (އެ رسول ހަދި އެންގެން ދަންނަ އެމީހުންގެ أمين އެވެ.)

أَمْ يَقُولُونَ بِهِۦ جِنَّةٌۢ ۚ بَلْ جَآءَهُم بِٱلْحَقِّ وَأَكْثَرُهُمْ لِلْحَقِّ كَٰرِهُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَوِ ٱتَّبَعَ ٱلْحَقُّ أَهْوَآءَهُمْ لَفَسَدَتِ ٱلسَّمَٰوَٰتُ وَٱلْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ ۚ بَلْ أَتَيْنَٰهُم بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ عَن ذِكْرِهِم مُّعْرِضُونَ ﴿٧١﴾ أَمْ تَسْـَٔلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَاجُ رَبِّكَ خَيْرٌ ۖ وَهُوَ خَيْرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ﴿٧٢﴾ وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٧٣﴾ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْءَاخِرَةِ عَنِ ٱلصِّرَٰطِ لَنَٰكِبُونَ ﴿٧٤﴾

ލަފްޒީމާނަ

أَمْ يَقُولُونَ = އަދި ކިޔައްނަމުތޯ؟ އެމީހުން ބުނަނީއެވެ.❁ بِهِۦ جِنَّةٌ = އެކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިގައި
މޮޔަކަމެއް ވެއެވެ.❁ بَلْ = އަދި ކިޔައްނަމުތޯ؟❁ جَآءَهُم بِٱلْحَقِّ = އެމީހުންގެ ގާތަށް އެކަލޭގެފާނު
ވަޑައިގެންނެވީ حقّ އާއިގެންނެވެ.❁ وَأَكْثَرُهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ގިނަމީހުން.❁ لِلْحَقِّ كَرِهُونَ ﴿٧٠﴾ =
حقّ އަށް ނުރުހުންވެރިއެވެ. / حقّ އަށް ދެކޮޅުހަދަނީއެވެ.❁ وَلَوِ ٱتَّبَعَ ٱلْحَقُّ = އަދި حقّ تَبَع ވެއްޖެނަމަ / އެބަހީ:
اللّٰه تبع ވެވޮޑިގެންނެވިނަމަ. (ނުވަތަ އިސްލާމްދީން تبع ވެއްޖެއްޔާއި ❁ أَهْوَآءَهُمْ = އެމީހުންގެ هَوى نفس އާއި /
އެއްބަސްވުމާއި.❁ لَفَسَدَتِ ٱلسَّمَٰوَٰتُ وَٱلْأَرْضُ = އުޑުތަކާއި ބިން ކަނޑަވަރުންވެސް ފާސިދުވެގެންދާނެއެވެ.❁
وَمَنْ فِيهِنَّ = އަދި އެތަންތާނގައިވާ މީހުންނާއި ❁ بَلْ أَتَيْنَاهُم = އަދި ކިޔައްނަމުތޯ؟
ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ގާތަށް ގެނެސްދިނީމުއެވެ.❁ بِذِكْرِهِمْ = އެމީހުންގެ ذِكْرُ (އެބަހީ: އެމީހުންނަށް
حقّ بيان ކޮށްދޭފޮތުގެ.)❁ فَهُمْ عَنْ ذِكْرِهِمْ = ފަހެ އެމީހުން އެމީހުންގެ ذِكر ން.❁ مُّعْرِضُونَ ﴿٧١﴾ =
އެނބުރި ފުރަގަސްދީގެންވެއެވެ.❁ أَمْ تَسْـَٔلُهُمْ = ނުވަތަ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ކިބައިން
އެދިވަޑައިގަންނަވަނީތޯއެވެ؟❁ خَرْجًا = އުޖޫރައަކަށް / ޢަދަދަކަށް.❁ فَخَرَاجُ رَبِّكَ = ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ
ربّ ގެ أُجور އަދި ދެއްވުމެވެ.❁ خَيْرٌ = ހެޔޮވެގެންވެއެވެ.❁ وَهُوَ = އަދި އެކަލާނގެއީ.❁ خَيْرُ ٱلرَّٰزِقِينَ
﴿٧٢﴾ = އެންމެހައި ރިޒްޤުދެއްވާ ކަލާނގެއެވެ.❁ وَإِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ = (އަދި އޭ رسول الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު
ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނަށް ގޮވައިލައްވަނީ.❁ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٧٣﴾ = ސީދާވެގެންވާ މަގަކަށެވެ.❁ وَإِنَّ
ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އީމާންނުވާމީހުން.❁ بِٱلْءَاخِرَةِ = آخرة ދުވަހަށް. عَنِ ٱلصِّرَٰطِ
= ސީދާމަގުން ފިޔަވައި.❁ لَنَٰكِبُونَ ﴿٧٤﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ކައިވެއެވެ. (މަގުން ނެރެވޭއެވެ.)❁

إجْمَالِي މާނަ

(٧٠) ނުވަތަ އެކަލޭގެފާނުންގެ ގައިގާ މޮޔަކަމެއް ހުރިކަމުގައި އެމީހުން ބުނަނީހެއްތޯ؟ އެއްގޮތަކަށްވެސް އެހެންނޫނެވެ. އަދި ކީއްހެއްތޯ؟. އެމީހުންގާތަށް حقّ އައީއެވެ. އެހެންނަމަވެސް އެމީހުންކުރެ ގިނަމީހުން އެ حقّ އަށް ނުރުހެނީއެވެ. ދެކޮޅުހަދަނީއެވެ.

(٧١) އަދި "الحقّ " އެމީހުންގެ هوَى نفس އާއި يعني: އަދިއްޔަ އެދުމާއި تبع ވެއްޖެނަމަ ހަމަކަށަވަރުން އުޑުތަކާއި ބިން ފަސާދަވެއްޖެއީއެވެ. އަދި އެތަންތަނުގައި ހުރިހާއެއްޗެއްވެސް فاسِدُ ވެއްޖެއީއެވެ. (މިއާއަޅުގައި މިވާ الحقّ އަކީ الله سبحانه وتعالى އެވެ..(ނުވަތަ އިސްލާމްދީނެވެ.) އަދި ކީއްހެއްތޯ؟ އެމީހުންގެ ގާތަށް އެމީހުންގެ ذكر އައީއެވެ. يعني: އެމީހުންނަށް حقّ بيان ކޮށްދެއްވާ އެއް އައީއެވެ. އެއީ އެމީހުންގެ ޝަރަފާއި މިޒާތުގެ ވާހަކަ މި قرآن ބަޔާންކޮށްދެއެވެ.) އަދި އެމީހުން އެބައި އެމީހުންގެ އެ ذكر ން އެނބުރި ފުރަގަސްދީ ގެންނެވެ.

(٧٢) (އޭ رسول الله އެވެ!.) ނުވަތަ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ ކިބައިން އުޖޫރައަކަށް ނުވަތަ ބަދަލަކަށް އެދިވަޑައިގަންނަވަނީތޯއެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ ގެ އުޖޫރަ މާހެޔޮވެގެންވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ އެންމެހެޔޮގޮތުގައި ރިޒުޤު ދެއްވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٧٣) ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ގޮވައިލައްވަނީ ސީދާވެގެންވާ މަގަކަށެވެ.

(٧٤) އަދި ހަމަކަށަވަރުން آخرة ދުވަހަށް އީމާންނުވާ މީހުން ސީދާމަގުން ނެރޭ ކަޅިވެގެން ދަނީއެވެ.

۞ وَلَوۡ رَحِمۡنَٰهُمۡ وَكَشَفۡنَا مَا بِهِم مِّن ضُرّٖ لَّلَجُّواْ فِي طُغۡيَٰنِهِمۡ يَعۡمَهُونَ ٧٥ وَلَقَدۡ أَخَذۡنَٰهُم بِٱلۡعَذَابِ فَمَا ٱسۡتَكَانُواْ لِرَبِّهِمۡ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ٧٦ حَتَّىٰٓ إِذَا فَتَحۡنَا عَلَيۡهِم بَابٗا ذَا عَذَابٖ شَدِيدٍ إِذَا هُمۡ فِيهِ مُبۡلِسُونَ ٧٧ وَهُوَ ٱلَّذِيٓ أَنشَأَ لَكُمُ ٱلسَّمۡعَ وَٱلۡأَبۡصَٰرَ وَٱلۡأَفۡـِٔدَةَۚ قَلِيلٗا مَّا تَشۡكُرُونَ ٧٨ وَهُوَ ٱلَّذِي ذَرَأَكُمۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَإِلَيۡهِ تُحۡشَرُونَ ٧٩ وَهُوَ ٱلَّذِي يُحۡيِۦ وَيُمِيتُ وَلَهُ ٱخۡتِلَٰفُ ٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِۚ أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ٨٠ بَلۡ قَالُواْ مِثۡلَ مَا قَالَ ٱلۡأَوَّلُونَ ٨١ قَالُوٓاْ أَءِذَا مِتۡنَا وَكُنَّا تُرَابٗا وَعِظَٰمًا أَءِنَّا لَمَبۡعُوثُونَ ٨٢

ލުޣަތު

۞ وَلَوۡ رَحِمۡنَٰهُمۡ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް رحمة ލައްވާނަމަވެސް.۞ وَكَشَفۡنَا مَا بِهِم = އަދި
އެމީހުންނަށް ޖެހިފައިވާ ކަންތައް (އުނދަގޫ) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދުރުކޮށްދެއްވައިފިނަމަވެސް.۞ مِّن ضُرّٖ =
އުނދަގޫތަކުގެ ތެރެއިން.۞ لَّلَجُّواْ فِي طُغۡيَٰنِهِمۡ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންގެ އަމަޒުފުރެދުމުގައި / އޮޅުދުވުމުގައި
އެމީހުން ދެމިތިބޭނެއެވެ.۞ يَعۡمَهُونَ ٧٥ = ދުވުނުއެދިއެވެ.۞ وَلَقَدۡ أَخَذۡنَٰهُم = އަދި
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ހިފެހެއްޓެވީމެވެ.۞ بِٱلۡعَذَابِ = عذاب ދެއްވައިގެން.
(ބަނދެހައިރާންކަމާއި ތަދުވުޖެކަމުގެ)۞ فَمَا ٱسۡتَكَانُواْ لِرَبِّهِمۡ = ފަހެ އެމީހުން އެމީހުންގެ ربّ އަށް ކިޔަމަން
ނުވިއެވެ.۞ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ٧٦ = އަދި އެމީހުން ދެރަވެ މަޑުމައިތިރިނުވެއެވެ.۞ حَتَّىٰٓ إِذَا فَتَحۡنَا عَلَيۡهِم =
ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ހުޅުވައި ދެއްވައިފިކަމަށް.۞ بَابٗا = ދޮރެއް.۞ ذَا عَذَابٖ شَدِيدٍ =
ގަދަ عذاب ގެ.۞ إِذَا هُمۡ = އެހައިރުން އެމީހުން.۞ فِيهِ مُبۡلِسُونَ ٧٧ = އެކަމުގައި ހިތްވަރުނެތިގެންވާމީހުން. (އެއީ
އެކިގޮތެއް އެމީހުންނަށް ދެނެގަނެ ނުވަތަ ވެވުމެވެ.)۞ وَهُوَ ٱلَّذِيٓ = އަދި ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ.۞ أَنشَأَ لَكُمُ
= ކަލޭމެންނަށް ހައްދަވައިދެއްވީ / ފެއްދެވީ.۞ ٱلسَّمۡعَ وَٱلۡأَبۡصَٰرَ وَٱلۡأَفۡـِٔدَةَۚ = އިވުމާއި ފެނުމާއި އަދި ވިސްނުމާއި.
(ނުވަތަ ކަންފަތާއި ލޮލާއި ހިތާއި)۞ قَلِيلٗا مَّا تَشۡكُرُونَ ٧٨ = ކަލޭމެން شكر ކުރަނީ ގިނަގޮތަކަސް މަދުކޮށެވެ.۞
وَهُوَ ٱلَّذِي = އަދި ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ.۞ ذَرَأَكُمۡ = ކަލޭމެން އުފެއްދެވީ.۞ فِي ٱلۡأَرۡضِ = ބިމުން.۞
وَإِلَيۡهِ تُحۡشَرُونَ ٧٩ = އަދި ކަލޭމެން އެއްކުރެވޭނީ ހަމަ އެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.۞ وَهُوَ ٱلَّذِي = އަދި ހަމަ
އެކަލާނގެއެވެ.۞ يُحۡيِۦ وَيُمِيتُ = (ތަކެތި) ދިރުއްވާ މަރުއްވަނީ.۞ وَلَهُ ٱخۡتِلَٰفُ = އަދި ތަފާތު ކުރެއްވުން
ވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެއަށެވެ.۞ ٱلَّيۡلِ وَٱلنَّهَارِۚ = ރޭގަނޑާއި ދުވާލު.۞ أَفَلَا تَعۡقِلُونَ ٨٠ = ފަހެދެން
ކަލޭމެން ވިސްނާ فكر ނުކުރަނީހެއްޔެވެ؟۞ بَلۡ قَالُواْ = އަދި ކިޔައިއުޅުނީއެވެ؟ އެމީހުން ބުނީ.۞ مِثۡلَ مَا قَالَ
ٱلۡأَوَّلُونَ ٨١ = އިސްވެދިޔަ އެހެން މީހުން ބުނިފަދައިންނެވެ.۞ قَالُوٓاْ = އެމީހުން ބުންޏެވެ.۞ أَءِذَا

مِتْنَا = އަހުރެމެން މަރުވެދިޔަކަމުގައި ހެއްޔެވެ؟ ۞ وَكُنَّا تُرَابًا = އަދި އަހުރެމެން ވެއްޔަށްވެ. ۞

وَعِظَامًا = އަދި ކަށިތަކެއް. (ވެގެންދާއިރުވެސް) ۞ أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٨٢﴾ = އަހުރެމެން ފޮނުއްވޭނޭހެއްޔެވެ؟ ۞

إجْمَالِي މާނަ

(٧٥) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް رحمة ލައްވައި އަދި އެމީހުންނަށް ޖެހިލައިވާ އުނދަގޫ (يعنى: فقير ކަމާއި ބަލިމަޑުކަން) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފިލުއްވައިދެއްވިނަމަވެސް ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންގެ ނުކިޔަމަންތެރިކަމާއި ނުބައިކަމުގައި ދެމިއޮވެ ދުރުހެލިވެ ހުއްޓެވެ.

(٧٦) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން يعنى: އެ مشرك ންނަށް އުނދަގޫތަކާއި ބަލާ މުޞީބާތް ޖެއްސެވުމަށްފަހު إمْتِحَانُ ކުރެއްވީމެވެ (އެއީ އެމީހުން ދެރަކުރެއްވުމާއި ބަދުރު ހަނގުރާމައިގައި قتل ކުރެއްވި މުޞީބާތާއި ކަންތައްތަކެވެ.) ފަހެ އެމީހުން އެމީހުންގެ ربّ އަށް ކިޔަމަންތެރިވެ އެނބުރި ނުދިޔައެވެ. ދުޢާއަށް ދަނޑިވަޅެއްވެސް ނުކުރެއެވެ.

(٧٧) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ މައްޗަށް ގަދަ عذاب ގެ ދޮރު ހުޅުއްވައިފިއްޔާ ހިނދުން ނާއުމީދުވެއެވެ. (އެބަހީ: އެމީހުން އެ ދޮރުގެ މަތިން ނުކިޔަމަންތެރިކަމުގައި ދެމިހުރެއެވެ.) ދެން އެ عذاب އެމީހުންނަށް ފޯރުވުމުން އެކަމުގައި އެމީހުން ހިތާމަކުރާނެ ދެރަވެއްޖައެވެ. (އެކަމަކު ދެން އުއްމީދުކަމުގެ ދޮރުތައް ބަންދުވެއެވެ. މިއީ ހަޑިދަތިކަމާ ގަދަ عذاب އެވެ مكّة ގެ مشرك ންނަށް ދިމާވި ބަނޑުހައިހޫނު ކަން ކަމުގައި ބުނެވެއެވެ. / ނުވަތަ އެއީ بَدْرُ ހަނގުރާމަކަމުގައި ބުނެވެއެވެ. والله أعلم)

(٧٨) އަދި ކަލޭމެންނަށް އިވުމާއި ފެނުމާއި ވިސްނުމާއި (ނުވަތަ ކަންތައްތައް ތަފާތުކުރާ ހިތް) ލެއްވީ ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. ކަލޭމެން (އެބަޔަކުގެ نعمة އަށް) شكر ކުރަނީ މަދުކޮށްމެއެވެ.

(٧٩) އަދި ކަލޭމެން ބިމުގައި ހައްދަވައި (އެބަހީ: ބިމުން ހައްދަވައި އަދި ބިމުގައި ފެތުރުއްވީ) ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. އަދި ކަލޭމެން އެއްކުރައްވާ محشر ކުރައްވާނީ ހަމަ އެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ.

(٨٠) އަދި ދިރުއްވައި މަރުއްވައި ދަންވަރާއި ދުވަހުގެ ތަފާތުކުރައްވާނީ ހަމަ އެކަލާނގެ حضرة އަށެވެ. ކަލޭމެން އެހެންކަމުން ވިސްނައި فكر ކޮށް ނުބަލަނީ ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ فكر ކޮށް ނުވިސްނަނީ ހެއްޔެވެ؟

(٨١) އަދި ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުން ބުނީ ހަމަ ކުރީގެ މީހުން ބުނިކަމެވެ.

(٨٢) އެމީހުން ބުނި އަހުރެމެން މަރުވެ ވެއްޔަށްވެ ކަށިތަކަށް ވީއިރުވެސް އަލުން ދިރުވިގެން އަހުރެމެން ދިރިގެން محشر އަށް ފޮނުވޭނޭހެއްޔެވެ؟ (އެބަހީ: ދެން ނުފޮނުއްވޭނެއެވެ.)

لَقَدْ وُعِدْنَا نَحْنُ وَءَابَآؤُنَا هَٰذَا مِن قَبْلُ إِنْ هَٰذَآ إِلَّآ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٨٣﴾ قُل لِّمَنِ ٱلْأَرْضُ وَمَن فِيهَآ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾ قُلْ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبْعِ وَرَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾ قُلْ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَىْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ قُلْ فَأَنَّىٰ تُسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾

ތަރުޖަމާ

لَقَدْ وُعِدْنَا نَحْنُ = ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެންނަށް وَعْدُ ވެވުނެވެ.۞ وَءَابَآؤُنَا = އަދި އަހުރެމެންގެ ކާބަފައިންނާ.۞ هَٰذَا = މިކަން (ނުވަތަ މިވާހަކަ)۞ مِن قَبْلُ = މީގެކުރިން.۞ إِنْ هَٰذَآ = މިކަން ނުވެއެވެ. / މިވާހަކަ ނުވެއެވެ.۞ إِلَّآ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٨٣﴾ = އިސްވެދިޔަ މީސްތަކުންގެ ޤާހުރާރަކަތަކައްކަދުގައި ފުރުވީ.۞ قُل = (އޭ رسول الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. (އެމީހުންކުރެން އަހުރެމެންނަށެވެ!.)۞ لِّمَنِ ٱلْأَرْضُ = ބިން މިލްކުވެގެންވަނީ ކާކަށްހެއްޔެވެ؟ (އެތަނުގެ ވެރިޔަކީ ކާކުހެއްޔެވެ.؟)۞ وَمَن فِيهَآ = އަދި އެތަނުގައިވާ ބަޔަކާއި.۞ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾ = ކަލޭމެންނަށް (އެއީ ކާކުކަން އެނގޭކަމުގައިވާނަމަ.۞ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ = ނިކަންހުރެ އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އެއީ الله އަށެވެ. قُلْ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!.۞ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٥﴾ = ފަހެ ކަލޭމެން وعظ އާއި عبرة ލިބިގަންނާނޫންހެއްޔެވެ.؟۞ قُلْ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!.۞ مَن رَّبُّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلسَّبْعِ = ހަތްއުޑުގެ ވެރި ربّ އަކީ ކާކުހެއްޔެވެ؟ (އެމީހުންކުރެން އަހުރެމެންނަށެވެ!.)۞ وَرَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٨٦﴾ = އަދި ބޮޑުވެގެންވާ عَرْشِي ގެ ވެރި ربّ އަކީ ކާކުހެއްޔެވެ؟۞ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ = އެއީ الله އަށޭ ނިކަންހުރެ އެމީހުން ބުނާނެއެވެ.۞ قُلْ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!.۞ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾ = ފަހެ ކަލޭމެން تقوى ވެރިނުވާނޫންހެއްޔެވެ.؟ / ބިރުވެތިނުވާނޫންހެއްޔެވެ؟۞ قُلْ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!.۞ مَنۢ بِيَدِهِۦ مَلَكُوتُ كُلِّ شَىْءٍ = އެމީހެއްގެ އަތްދަށުގައި ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ خَزَانَة ވަނީ ކާކުހެއްޔެވެ؟۞ وَهُوَ يُجِيرُ = އަދި އެކަލާނގެ އަމާންކަންދެއްވައެވެ. / ނުވަތަ އެކަލާނގެ دفاع ކުރައްވައެވެ.۞ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ = އަދި އެކަލާނގެއާ خلاف އަށް އަމާންކަން ނުދެވޭއެވެ / ނުވަތަ އެކަލާނގެއަށް دفاع ކޮށްދިނުމެއް ނުވެއެވެ.۞ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ = ކަލޭމެންނަށް

އެނގޭކަމަށްވަންޏާ.۞ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ ۚ = ނިކަންހުރެ އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އެއީ الله އަށެވެ.۞ قُلْ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.۞ فَأَنَّىٰ تُسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾ = ފަހެ ކަލޭމެން އަނބުރިގަނީ ކޮންފަދައަކުން ހެއްޔެވެ؟

إِجْمَالِي މާނަ

(٨٣) ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެންނަށާއި ކާބަފައިންނަށްވެސް މީގެކުރިން މި وعد ކުރެވުނެވެ. އެއީ ހަމަ އިސްވެދިޔައުމުން ދޮއްކާފައިވާ ދޮގުވާހަކަތަކެއްކަމުގައި ފިޔަވައި ނުވެއެވެ. އެމީހުންގެ باطل ވާހަކަތަކެވެ.

(٨٤) (އޭ رسول الله އެވެ!) ބިމާއި އަދި ބިމުގައިވާ ބައެއް މިލްކުވެގެންވަނީ ކާކަށްތޯ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންކުރެން އައްސަވައިބައްލަވާށެވެ.؟ ކަލޭމެންނަށް އެއީ ކާކުކަން އެނގޭކަމުގައި ވަންޏާ ނިކަން ބުނެދީބަލާށެވެ.

(٨٥) (އޭގެ ޖަވާބުގައި) ނިކަންހުރެ އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އެތަކެތި މިލްކުވެގެންވަނީ الله އަށެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! އެހެންވީއިރު ކަލޭމެން وعظ އާއި عبرة ލިބިގަންނަނީ ނުހެއްޔެވެ؟ (އެހެންވީއިރު މަރުވެފައިވާމީހަކު ދިރުއްވައި އިޢާދަކުރެއްވުން އެކަލާނގެއަށް ދަތިނޫންކަން ފިކުރުކޮށްމުން ހެއްޔެވެ.)

(٨٦) ކަލޭގެފާނު އެމީހުންކުރެން އައްސަވާބައްލަވާށެވެ! ހަތްއުޑާއި އަދި ބޮޑުވެގެންވާ عَرْشِي ގެ رَبّ އަކީ ކާކުހެއްޔެވެ؟

(٨٧) ނިކަންހުރެ އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އެއީ الله އެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! އެހެންވީއިރު އަދިވެސް ކަލޭމެން ބިރުވެތިނުވާނީ ހެއްޔެވެ؟

(٨٨) އަދި ހުރިހާއެއްޗެއްގެ خَزَانة ތަކެއް خاصّ ވެގެންވަނީ ކާކަށްތޯ ކާކުގެ އަތްޕުޅުގައިތޯ ކަލޭގެފާނު އެމީހުންކުރެން އައްސަވައި ބައްލަވާށެވެ؟. އަދި އެކަލާނގެ އަމުރަކަށް ދެއްވައެވެ. ނުވަތަ އެކަލާނގެ މަނާކުރައްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއާ خلاف ވެ އަމުރަކަށް ނުދެއްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް ކަމަކާ މަނާކުރެވޭނެފަރާތެއް ކޮބައިހެއްޔެވެ؟ އެއީ ކާކުހެއްޔެވެ؟ ކަލޭމެންނަށް އެނގެންޏާ (ނިކަން ބުނެބަލާށެވެ!.)

(٨٩) އޭގެ ޖަވާބުގައި ނިކަންހުރެ އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އެހުރިހާކަމެއް خاصّ ވެގެންވަނީ ހަމަ الله އަށެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އެހެންވީއިރު އެކަލާނގެއަށް އަޅުކަން ނުކޮށް އެކަލާނގެ ޒިކުރުން ކަލޭމެން ދަނީ ކޮންތާކަށްހެއްޔެވެ؟

بَلْ أَتَيْنَـٰهُم بِٱلْحَقِّ وَإِنَّهُمْ لَكَـٰذِبُونَ ﴿٩٠﴾ مَا ٱتَّخَذَ ٱللَّهُ مِن وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُۥ مِنْ إِلَـٰهٍ ۚ إِذًا لَّذَهَبَ كُلُّ إِلَـٰهٍۭ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ ۚ سُبْحَـٰنَ ٱللَّهِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٩١﴾ عَـٰلِمِ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَـٰدَةِ فَتَعَـٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾ قُل رَّبِّ إِمَّا تُرِيَنِّى مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٣﴾ رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِى فِى ٱلْقَوْمِ ٱلظَّـٰلِمِينَ ﴿٩٤﴾

ތަރުޖަމާ

بَلْ = އަދި ކިޔުއްވުމުވެ؟. ❁ أَتَيْنَـٰهُم بِٱلْحَقِّ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް حقّ ގެނެސްދެއްވައިފީމެވެ. ❁ وَإِنَّهُمْ لَكَـٰذِبُونَ ﴿٩٠﴾ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނީ ކަނޑައެޅިގެން ދޮގުވެރިންނެވެ. ❁ مَا ٱتَّخَذَ ٱللَّهُ = اللّه ނުހިފައްވައެވެ. (اللّه އަކަށް ނުވެއެވެ.)❁ مِن وَلَدٍ = އެއްވެސް ދަރިކަލެއް. ❁ وَمَا كَانَ مَعَهُۥ = އަދި އެކަލާނގެއާއި އެކު ނުވެއެވެ. ❁ مِنْ إِلَـٰهٍ = އެއްވެސް إله އަކު. ❁ إِذًا لَّذَهَبَ = އެހެންވެއްޖެއްޔާ (އެބަހީ: އެހެން إله އަކުވާނަމަ) ހިނގައިދާނެއެވެ. ❁ كُلُّ إِلَـٰهٍۭ = ކޮންމެ إله އަކު. ❁ بِمَا خَلَقَ = އެ إله އަކު އުފެއްދެވިއެއްޗަކާއިގެން. ❁ وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ބޭގެ ބައެއް إله ން މަތިވެ ގަދަވެގަންނާނެއެވެ. ❁ عَلَىٰ بَعْضٍ = އަނެއްބައި إله ންގެމައްޗަށް. ❁ سُبْحَـٰنَ ٱللَّهِ = اللّه ހުސް طاهر ވަންތަވެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٩١﴾ = އެމީހުން އެސިފަކުރާ ކަންތައްތަކުން. ❁ عَـٰلِمِ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَـٰدَةِ = އެއީ غَيْبُ ގައިވާ ކަންތައްތަކާއި ފެނިގެންވާ ކަންތައްތައްވެސް ދަންނަވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ❁ فَتَعَـٰلَىٰ = ފަހެ އެކަލާނގެ މަތިވެރިވެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾ = އެމީހުން އެ شريك ކުރާ ކަންތައްތަކުން. ❁ قُل رَّبِّ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އޭ ތިމަންގެ ربّ އެވެ. ❁ إِمَّا تُرِيَنِّى = ތިބާރަސްކަލާނގެ ދައްކަވާނަމަ ތިމަންކަލޭގެފާނަށް. ❁ مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٣﴾ = އެމީހުންނަށް وعد ވެވިގެންވާ ކަންތައް. (އެމީހުންނަށް وعد ވެވުނު عذاب)❁ رَبِّ = ތިމަންގެ ربّ އެވެ❁ . فَلَا تَجْعَلْنِى = ފަހެ ނުލައްވަވާށެވެ. ❁ فِى ٱلْقَوْمِ ٱلظَّـٰلِمِينَ ﴿٩٤﴾ = އަނިޔާވެރިންގެ ތެރޭގައި. (مشرك ންގެ ތެރޭގައި)❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٩٠) އަދި ކިޔެއްހެއްދޯ؟ އެމީހުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ގެނެސްދީފީމެވެ. حقّ އިސްލާމްދީން ގެނެސްދީފީމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނަކީ ކަނޑައެޅިގެން ދޮގުވެރިންނެވެ.

(٩١) اللّٰه އަކަށް އެއްވެސް ދަރިކަލަކު ނުވެއެވެ. (އެއީ އެކަލޭގެންވާކަމެއްނޫނެވެ.) އަދި އެކަލާނގެއާއިއެކު އެއްވެސް އެހެން إله އަކުވެސް ނުވެއެވެ. އެހެންވެއްޖެއްޔާއި އެބަހީ: އެކަލާނގެއާއެކު އެހެން إله އަކު ވާނަމަ ނުވަތަ إله ތަކެއްވާނަމަ ކޮންމެ إله އަކުވެސް އެ إله އަކު ހެއްދެވިއެއްޗެއް ހިފައިގެން ހިނގައްޖައީހެވެ. އަދި ބައެއް إله ން އަނެއްބައި إله ންގެމައްޗަށް މަތިވެ ބާރުވެގެންނެވެ. އަދި އެމީހުން އެސިފަކުރާ ކަންތައްތަކުން اللّٰه ހުސް طاهر ވަންތަވެވޮޑިގެންވެއެވެ. (އެކަލާނގެއަށް އެއްވެސް شريك އަކު ނުވެއެވެ.)

(٩٢) އެކަލާނގެއީ غيب ގައިވާ ކަންތައްތަކާއި އަދި ފާޅުގައިވާ ކަންތައްތައް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ފަހެ އެމީހުން يعنى: مشرك ން އެ شريك ކުރާ ތަކެތިއަށްވުރެ އެކަލާނގެ މާމަތިވެރިވެގެންވެއެވެ.

(٩٣)،(٩٤) (އޭ رسول اللّٰه އެވެ!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އޭއަޅުގެ ربّ އެވެ! އެމީހުންނަށް – އެބަހީ: مشرك ންނަށް وعد ވެވިގެންވާ عذاب އިބަރަސްކަލާނގެ މިއަދާއަށް ދައްކަވާނަމާއި، އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ. ފަހެ މިއަދާ އަނިޔާވެރިވި މީސްތަކުންގެތެރެއިން ނުލައްވާންދޭވެ! (އެމީހުންނާއި އެކު ހަލާކު ނުކުރައްވާންދޭވެ!)

وَإِنَّا عَلَىٰٓ أَن نُّرِيَكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَٰدِرُونَ ﴿٩٥﴾ ٱدْفَعْ بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ ٱلسَّيِّئَةَ ۚ نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴿٩٦﴾ وَقُل رَّبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَٰتِ ٱلشَّيَٰطِينِ ﴿٩٧﴾ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَن يَحْضُرُونِ ﴿٩٨﴾ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَ أَحَدَهُمُ ٱلْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ٱرْجِعُونِ ﴿٩٩﴾ لَعَلِّىٓ أَعْمَلُ صَٰلِحًا فِيمَا تَرَكْتُ ۚ كَلَّآ ۚ إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَآئِلُهَا ۖ وَمِن وَرَآئِهِم بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾

ތަރުޖަމާ

وَإِنَّا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ.❁ عَلَىٰٓ أَن نُّرِيَكَ = ކަލޭގެފާނަށް ދައްކަވާލަން.❁ مَا
نَعِدُهُمْ = އެމީހުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ وَعْدُ ކުރައްވާ ކަންތައް.❁ لَقَٰدِرُونَ ﴿٩٥﴾ = ހަމަކަށަވަރުން
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކުޅަދުންވަންތަވެވޮޑިގެންވެއެވެ.❁ ٱدْفَعْ = އަދި ދުރުކުރައްވާށެވެ!. دفاع ކުރައްވާށެވެ!.❁
بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ = އެންމެ ރަނގަޅު خُلْقُ ން / ރަނގަޅު عمل ން.❁ ٱلسَّيِّئَةَ = ނުބައިކަންތައް.❁ نَحْنُ أَعْلَمُ
= ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ.❁ بِمَا يَصِفُونَ ﴿٩٦﴾ = އެމީހުން (الله އަށް ދޭ
ސިފަތަކާއި ސިފަކުރާކަންތައް.❁ وَقُل رَّبِّ = އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. އަހަރެންގެ ربّ އެވެ!.❁ أَعُوذُ بِكَ
= ތިބާރަސްކަލާނގެ حضرة ން މިއަޅާ ރައްކާތެރިކުރައްވާ حماية ދެއްވާނދޭވެ.❁ مِنْ هَمَزَٰتِ ٱلشَّيَٰطِينِ ﴿٩٧﴾ =
شيطان ންގެ ވަސްވާހާއި ސިފައިން ބަލާގޮތުން. (ސާހިރާނީ ހަރުގެއްސެވުން)❁ وَأَعُوذُ بِكَ = އަދި މިއަޅާ
ތިބާރަސްކަލާނގެ ރައްކާތެރިކުރައްވާ حماية ދެއްވާނދޭވެ. رَبِّ = އަހަރެންގެ ربّ އެވެ!.❁ أَن يَحْضُرُونِ ﴿٩٨﴾
= އެސްތަރުތަކުން (މިއަޅާގެ ކަންތައްތަކަށް ކައިރިވެ) حاضر ވުމުންނާއި.❁ حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَ =
އަތުވެއްޖެއުމަކަށް ގާތްވާނެވެ.❁ أَحَدَهُمُ ٱلْمَوْتُ = އެއިން މީހަކަށް މަރު. قَالَ رَبِّ = އޭނާ ބުނާނެއެވެ.
އަހަރެންގެ ربّ އެވެ!.❁ ٱرْجِعُونِ ﴿٩٩﴾ = މިއަޅާ (ދުނިޔެއަށް) رُجوع ކުރައްވާށެވެ!. އަނބުރާ ފޮނުއްވާށެވެ!.❁
لَعَلِّىٓ أَعْمَلُ صَٰلِحًا = މިއަޅާ صالح عمل ކުރުމުގެ أميّد ގައެވެ.❁ فِيمَا تَرَكْتُ = މިއަޅާ ދޫކޮށްލައިގެން /
މިއަޅާ عمل ނުކުރި ދޫކޮށްލެވުނު ކަންތައްތަކުގައި.❁ كَلَّآ = އެއްގޮތަކަށްވެސް އެހެންނުވާނެއެވެ. (އޭނާ
އެދިކޮށްލާ ބަސްމެ ނުވާނެއެވެ.)❁ إِنَّهَا كَلِمَةٌ = ހަމަކަށަވަރުން އެއީ كلمة އެކެވެ. / ވާހަކައެކެވެ. /
ބުނެވޭކަށްވާ ވާހަކައެކެވެ.❁ هُوَ قَآئِلُهَا = އޭނާ އެބަސް ބުނާމީހާ.❁ وَمِن وَرَآئِهِم = އަދި އެމީހުންގެ ފަހަތުގައި

ވަނީ. (އަނބުރާ ފޮނުއްވައިދެއްވާށޭ)۞ بَرْزَخٌ = بَرْزَخُ ގެ ދުވަސްވަރެކެވެ. ކަންތައްތަކުގެ موسم އެވެ. (برزخ އަކީ ހުރަހެކެވެ. އެއީ ދުނިޔޭގެ حياة އާއި آخرة އާއި ދެމެދުގައި ހުރި ހުރަހެކެވެ.)۞ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾ = ޤިޔާމަތާ ދުވަހާއި ހަމައަށް.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٩٥) (اللّه وحی ކުރެއްވިއެވެ.) އަޅުގަނޑު މުޝްރިކުންނަށް وَعْدُ ކުރައްވާ ކަންތައް – އެބަހީ: عذاب ކުރެއްވުމަށް މުޝްރިކުންނަށް ދެއްކެވުމަށް މުޝްރިކުންނަށް ކުރެއްވުމަށް ވަޢުދުވެވޭގޮތަކަށް ކަމަކުރާނަމެވެ. (އަދި ކުރެއްވުމަށް އޭގެ އަސަރުވެސް ނުވާނެއެވެ.)

(٩٦) ރަނގަޅު أخلاق އާއި ހެޔޮ عمل ން ނުބައިކަންތައް دفاع ކުރައްވާށެވެ! (އެބަހީ: مشرك ންގެ އުނދަގޫތަކަށް ކެތްތެރިވެވަޑައިގެން ރަނގަޅު أخلاق ން عمل ކުރުމުން ކުރައްވާށެވެ!) އަޅުގަނޑު (اللّه އާއިމެދު) އެސެވިކަމާ ކުރުންތައް މުޝްރިކުންނަށް ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ.

(٩٧) އަދި ކަލޭގެފާނު ދެންނެވާށެވެ! އޭއަޅުގެ ربّ އެވެ! ޝައިޠާނުންގެ ވަސްވާހުގެ ސިއްރު ތަޅުވައިލުން/ އެސޭހުގެ ދަށުގައިސޮއްސަވާކަށް ރައްކާތެރިވެ ސަލާމަތްވުމަށް އިބަރަސްތަކާއި حضرة ން حماية އާއި ރައްކާތެރި ވިމަގަށްނަގަވެ.

(٩٨) އަދި (މިއަދުގެ އެކިއެކި ކަންކަމުގައި) އެބޭފުޅުން މިއަދުގެ ކައިރިއަށް އައިސް حاضر ވުމުންވެސް ރައްކާތެރިކަމާއި حماية އެދެނީ އިބަރަސްކަލާނގެ حضرة ންނެވެ.

(٩٩) (އެކަލާނގެ وَحِی ކުރެއްވިއެވެ.)ކަމެއްގަނޑުކޮޅު މިހާރު މަރަށް حاضر ވެއްޖެއާ އޭނާ ބުނާނެއެވެ. އޭއަޅުގެ ربّ އެވެ. މިއަދާ ދުނިޔެއަށް އަނބުރާ رجوع ކޮށްދެއްވާނދޭވެ! ޤިޔާމަތްވާނދޭވެ! (މިއީ مشرك ންގެ މިހުން މަރަށް حاضر ވާއިރު ބުނާނެ ވާހަކައެއްކަމުގައިވެއެވެ.) އަދި އޭނާ ބުނާނެއެވެ.

(١٠٠) އެއީ (ދުނިޔޭގައި މިއަދާ ހެޔޮ عمل ނުކުރެ) ދޫކޮށްލީމަކަން އޭގެ ބަދަލުގައި صالح عمل ކުރުމަށްޓަކައެވެ. (އޭގެ ޖަވާބުގައި اللّه وحی ކުރެއްވިއެވެ.) އެއްގޮތަކަށްވެސް އެހެން ނުވާނެއެވެ. އެއީ ހަމައެކަނި ބުނާ ބަސް (ހަމަ ހުސް) ބަހެކެވެ. އެބައިމީހުންނަށް ދިން ކުރިމަތީގައި بَرْزَخُ އެވެ. ހުރަހެވެ. އެއީ ކަންތައްގެ ވަގުތެވެ. އެއީ ދުނިޔޭގެ حياة އާއި آخرة އާއި ދެމެދު ހުރި ހުރަހެވެ. އެއީ محشر އަށް ޤިޔާމަތް ދުވަހަށް ދަނެގަނެވެ.

فَإِذَا نُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَلَآ أَنسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَآءَلُونَ ﴿١٠١﴾ فَمَن ثَقُلَتْ مَوَٰزِينُهُۥ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَٰزِينُهُۥ فَأُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ فِي جَهَنَّمَ خَٰلِدُونَ ﴿١٠٣﴾ تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ ٱلنَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَٰلِحُونَ ﴿١٠٤﴾ أَلَمْ تَكُنْ ءَايَٰتِى تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَكُنتُم بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٠٥﴾ قَالُوا۟ رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَآلِّينَ ﴿١٠٦﴾ رَبَّنَآ أَخْرِجْنَا مِنْهَا فَإِنْ عُدْنَا فَإِنَّا ظَٰلِمُونَ ﴿١٠٧﴾

ލަފްޒީ މާނަ

فَإِذَا نُفِخَ فِي ٱلصُّورِ =ފަހެ ޞޫރުގައި ފުމެލެވިއްޖެއްޔާ.❁ فَلَآ أَنسَابَ بَيْنَهُمْ = ފަހެ ދެން
އެމީހުންގެދެމެދުގައި ނިސްބަތެއް ނުވާނެއެވެ. (އެބަހީ: ނިސްބަތުގެ ގާތްކަމުގެ އެއްވެސް އެހީއެއް ނުވާނެއެވެ.)❁
يَوْمَئِذٍ = އެދުވަހުން ❁ وَلَا يَتَسَآءَلُونَ ﴿١٠١﴾ = އަދި އެމީހުން އެކަކު އަނެކަކާ ސުވާލުކުރުމެއް
ނުކުރާނެއެވެ.❁ فَمَنْ ثَقُلَتْ = ފަހެ ބަރުވެއްޖެމީހާ.❁ مَوَٰزِينُهُۥ = އޭނާގެ (ހެޔޮކަމުގެ) މީޒާން.❁
فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ = ފަހެ ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން އެއީ.❁ ٱلْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾ = ކާމިޔާބުވާ މީހުންނެވެ. /
ނަސީބުވެރިވާ މީހުންނެވެ.❁ وَمَنْ خَفَّتْ = އަދި ލުއިވެއްޖެމީހާ.❁ مَوَٰزِينُهُۥ = އޭނާގެ (ހެޔޮކަމުގެ)
މީޒާން.❁ فَأُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ = ފަހެ ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުން އެއީ.❁ خَسِرُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ = އެމީހުންގެ
އަމިއްލަ نفس ގެއްލުވާލައި ހަލާކު ކުރި މީހުންނެވެ.❁ فِي جَهَنَّمَ = ނަރަކައިގައެވެ.❁ خَٰلِدُونَ ﴿١٠٣﴾ =
އެމީހުން ދެމިތިބޭނެ.❁ تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ = އެމީހުންގެ މޫނުތައް ދޮވިން އަނދާ ހުޅުގެވެ.❁ ٱلنَّارُ = ނަރަކަ
❁ وَهُمْ فِيهَا = އަދި އެމީހުން އޭގައި. (އެބަހީ ނަރަކައިގައި)❁ كَٰلِحُونَ ﴿١٠٤﴾ = ސިކުނޑުކިރުތޮށްޖެހޭނެއެވެ.
(އެއީ ދަތި ދުނިގަނޑުދެބަސްވުމެވެ ...)
... والعباد بالله.❁ أَلَمْ تَكُنْ ءَايَٰتِى = (އެ حال ގައި އެމީހުންނަށް
އެންގެވުނެވެ.) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް ނުވެއްޖެއްޔެވެ؟❁ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ = (ތިޔަބައިމީހުންނަށް) ކިޔަވައިދޭ
ކިޔަވައިދެވުނު ... ❁ فَكُنتُم بِهَا = ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން އެއާޔަތްތަކަށް ... ❁ تُكَذِّبُونَ
﴿١٠٥﴾ = ... ❁ قَالُوا۟ رَبَّنَا = އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. ... رب އެވެ!❁ غَلَبَتْ
عَلَيْنَا = އަޅަގަނޑުމެންގެ މައްޗަށް ... ❁ شِقْوَتُنَا = އަޅަގަނޑުމެންގެ ... ❁ وَكُنَّا = އަދި

އަހަރެމެން ވީމުއެވެ.۞ قَوْمًا ضَالِّينَ ﴿١٠٦﴾ = މަގުފުރެދިގެންވާ ބައެއްކަމުގައި.۞ رَبَّنَآ = އޭއަހަރެމެންގެ ربّ އެވެ!۞ أَخْرِجْنَا مِنْهَا = އަހަރެމެން މިނަރަކައިން ނެރުއްވާނދޭވެ!۞ فَإِنْ عُدْنَا = އަހަރެމެން (كافر ކަމަށް) إعادَ ވިއްޖެއްޔާ.۞ فَإِنَّا ظَٰلِمُونَ ﴿١٠٧﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެމެންނީ އަނިޔާވެރިންނެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١٠١) ދެންފަހެ ސޫރުގައި ފުމެލެވިއްޖެއްޔާ (قِيامَة ވީއިރު). ދެން އެދުވަހުން އެމީހުންގެ މެދުގައި ނަސަބުގެ ގުޅުންކަމުގެ އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެކަކު އަނެކަކާއި ސުވާލުވެސް ނުކުރާނެއެވެ. (އެއަށްވުރެ ބިރުވެރިވުމާއި ކަންބޮޑުވުން ބޮޑުވާނެއެވެ.)

(١٠٢) ފަހެ އެމީހެއްގެ (ހެޔޮކަމުގެ) ވަޒަން ބަރުވެއްޖެމީހާ ދަންނަހެވެ. ފަހެ އެމީހުން އެއީ ކާމިޔާބު ލިބިގަތް މީހުންނެވެ. آخرة ގެ ނަސީބުވެރިންނެވެ.

(١٠٣) އަދި އެމީހެއްގެ (ހެޔޮކަމުގެ) ވަޒަން ލުއިވެއްޖެމީހާ ދަންނަހެވެ. ފަހެ އެއުރެންނީ އެމީހުންގެ نفس ގެއްލުމުގައި ހެލާކުކުރި މީހުންނެވެ. އެމީހުން ދާއިމީކޮށް ހަމަ ނަރަކައިގައެވެ.

(١٠٤) އެމީހުންގެ މޫނުތައް ފިހިގެން ހިރި އަނގަރުއްޖެވެ. އަދި އެމީހުން އެނަރަކައިގައި މޫނުގެ ސިކުނޑިތައް ބޭރުވެގެންވާނެއެވެ. (އެއީ މަތީ ތުންފަތާއި ތިރީ ތުންފަތް ބޭރަށް ނުކުމެގެން ހުންނާނެއެވެ. އަދި ތިރީ ތުންފަތް ދިމާއަށް ދިލަހޯކޮށް ހަމަ ބޭރަށް ނުކުމެ ހުންނާނެއެވެ. އެތަނުގައި ދަތްތައް ފިހިގެން ހުރެގެން ސިފަކުރުވުވެގެންވާނެއެވެ.) އޭ ރަޙީމުވަންތަ الله އެވެ. އަހަރެމެން ނަރަކައިން ސަލާމަތްކުރައްވާނދޭވެ. آمين)

(١٠٥) (އެމީހުންނަށް އެންގެވުމެވެ.) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް (قرآن ގެ އާޔަތްތައް) ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި ތިބިއިރު) ކަލޭމެންނަށް ކިޔައިދެވުނީމުއެއްނު؟ (އެބަހީ: އާޔަތްތައް ކަލޭމެންނަށް ކިޔައިދެވުނެވެ. (ފަހެ ކަލޭމެން ވީ އާޔަތްތައް ދޮގުކުރި ބައެއް ކަމުގައެވެ.

(١٠٦) އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. އޭ އަހަރެމެންގެ ربّ އެވެ! އަހަރެމެންގެ މައްޗަށް އަހަރެމެންގެ އަބާއްޔަތްކަން ގަދަވެގެންވިއެވެ. އަދި އަހަރެމެންވީ މަގުފުރެދިގެންވާ ބައެއްކަމުގައެވެ.

(١٠٧) އޭ އަހަރެމެންގެ ربّ އެވެ! އަހަރެމެން މިނަރަކައިން ނެރުއްވާނދޭވެ! އަހަރެމެން ކާފިރުކަމަށް އަނބުރާ إعاد ވިއްޖެއްޔާމުއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެމެންނީ އަނިޔާވެރިންނެވެ.

قَالَ ٱخْسَـُٔواْ فِيهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ ﴿١٠٨﴾ إِنَّهُۥ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِى يَقُولُونَ رَبَّنَآ ءَامَنَّا فَٱغْفِرْ لَنَا وَٱرْحَمْنَا وَأَنتَ خَيْرُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَٱتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا حَتَّىٰٓ أَنسَوْكُمْ ذِكْرِى وَكُنتُم مِّنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿١١٠﴾ إِنِّى جَزَيْتُهُمُ ٱلْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوٓاْ أَنَّهُمْ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ ﴿١١١﴾ قَٰلَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِى ٱلْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ ﴿١١٢﴾ قَالُواْ لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسْـَٔلِ ٱلْعَآدِّينَ ﴿١١٣﴾ قَٰلَ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا ۖ لَّوْ أَنَّكُمْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١٤﴾

ލަފުޒީމާނަ

قَالَ ٱخْسَـُٔواْ فِيهَا = އެކަލާނގެ وحى ކުރައްވާނެއެވެ. ދުރަށްދާށޭ ތިޔަ ނަރަކައިގައި ތިބޭށެވެ!۞ وَلَا تُكَلِّمُونِ ﴿١٠٨﴾ = އަދި ތިޔަބައިމީހުން އަހުރެންނާ ވާހަކަނުދައްކާށެވެ.۞ إِنَّهُۥ كَانَ فَرِيقٌ = ހަމަކަށަވަރުން ހުރެއެވެ جماعة އެއް ވިއެވެ. (އެހެންވެސް ވިއެވެ.) ۞ مِّنْ عِبَادِى = އަހުރެންގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން.۞ يَقُولُونَ = އެމީހުން ދަންނަވައެވެ.۞ رَبَّنَآ ءَامَنَّا = އޭއަހުރެމެންގެ رب އެވެ. އަހުރެމެން إيمان ވެއްޖައީމެވެ.۞ فَٱغْفِرْ لَنَا وَٱرْحَمْنَا = ފަހެ އަހުރެމެންނަށް ފާފަފުއްސަވައި އަދި އަހުރެމެންނަށް رحمة ލެއްވެވުން ދެއްވާނދޭވެ!۞ وَأَنتَ = އަދި ކަލޭގެފާނަކީ ދެއްވާސްވާ ކަލާނގެއެވެ.۞ خَيْرُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴿١٠٩﴾ = رحمة ލެއްވުން އެންމެ ހެޔޮވެއްޖެވި ކަލާނގެއެވެ.۞ فَٱتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا = އަދި ކަލޭމެން ހަދައިގެން އެމީހުންނަށް (އެމީހުންނަށް) މަލާމާތްކުރި ތަކެއް ހަދަތެވެ.۞ حَتَّىٰٓ أَنسَوْكُمْ = ކަލޭމެން ހަނދާންނެތްކޮށްލައިފިއެވެ. ދެންތިން.۞ ذِكْرِى = އަހުރެންގެ ޛިކުރު ހަނދާންނެތުނެވެ.۞ وَكُنتُم = އަދި ކަލޭމެން ވިއެވެ.۞ مِّنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿١١٠﴾ = އެމީހުންނާމެދު (އެ مؤمن ންނާމެދު) މަލާމާތްކުރާ ހެވިއެވެ.)۞ إِنِّى جَزَيْتُهُمُ ٱلْيَوْمَ = ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެންގެ އެމީހުންނަށް މިއަދު ޖަޒާދެއްވީމެވެ. (ހެޔޮޖަޒާ ދެއްވީމެވެ.)۞ بِمَا صَبَرُوٓاْ = އެމީހުން ކެތްތެރިވުމުގެ ސަބަބުން.۞ أَنَّهُمْ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން.۞ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ ﴿١١١﴾ = ކާމިޔާބުވާ އެމީހުންނީ ނަސީބުވެރިންނެވެ.۞ قَٰلَ = (مشرك ންނަށް) އެކަލާނގެ وحى ކުރައްވާނެއެވެ.۞ كَمْ لَبِثْتُمْ فِى ٱلْأَرْضِ = ކަލޭމެން (ދުނިޔޭގެ حياة ގައި) ބިމުގައި ތިބީ ކިހާ ދުވަހެއްތޯއެވެ؟۞ عَدَدَ سِنِينَ ﴿١١٢﴾ = އަހަރުގެ عدد ގެ ގޮތުން.۞ قَالُواْ = އެމީހުން ދަންނަވާނެތެވެ.۞ لَبِثْنَا يَوْمًا = އަހުރެމެން ތިބީމު އެއްދުވަހެވެ. / އެއްދުވަހުގެ ބައެއްގައެވެ.۞ أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ = ނުވަތަ

ދުވަހެއްގެ ބައެއްގެއެވެ.۞ فَسْئَلِ ٱلْعَآدِّينَ ﴿١١٣﴾ = (އަހަރުތަކާއި ދުވަސްތަކުގެ) عدد ބައްލަވާ ހިސާބުކުރައްވާ ބޭފުޅުންކުރެން އައްސަވާށެވެ.۞ قَالَ = އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ.۞ إِن لَّبِثْتُمْ = ކަލޭމެން ލަސްވެ ހުރީއެވެ.۞ إِلَّا قَلِيلًا = މަދު ދުވަސްކޮޅެއް.۞ لَّوْ أَنَّكُمْ كُنتُمْ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން ވީނަމަ.۞ تَعْلَمُونَ ﴿١١٤﴾ = އެނގޭ ބަޔަކުކަމުގައި.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١٠٨) (އޭގެ ޖަވާބުގައި) الله وحى ކުރައްވާނެއެވެ. ދެރަނިކަމެތިކަމާއެކު ކަލޭމެން އެނަރަކައިގައި ތިބޭށެވެ. އަދި ކަލޭމެން ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް ބަސް ނުދަންނަވާށެވެ.

(١٠٩) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނުކުރެ جماعة އެއްގެ ބައެއްވެއެވެ. އެމީހުން ދަންނަވައެވެ. (އޭގެ ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު އެމީހުންކުރި دعاء އެވެ.) އޭއަހަރެމެންގެ ربّ އެވެ. އަހަރެމެން إيمان ވެއްޖައީމެވެ. ބުދުލާނދީވެ. ފަހެ އަހަރެމެންނަށް ފާފަފުއްސަވާނދޭވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށް رحمة ކުރައްވާނދޭވެ. ރަޙްމަތްތެރިންގެތެރޭގައި رحمة ލެއްވުން އެންމެ ހެޔޮވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(١١٠) (الله އަންގަވާނެއެވެ.) ކަލޭމެން مشرك ނު އެމީހުންނަށް يعنى: ތިމަންރަސްކަލާނގެ مؤمن އަޅުންނަށް މަލާމާތާއި ފުރައްސާރަކޮށްހެދީއެވެ. އޭރު ތިމަންރަސްކަލާނގެ ذكر ނު އެބަހީ: ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަނދާންކުރުން ކަލޭމެންނަށް ހަނދާންނެތިއްޖައުމަށް ދާންދެންނެވެ. އަދި ކަލޭމެންވީ އެމީހުންނަށް މަލާމާތާ ފުރައްސާރަކުރުމުގެ ގޮތުން ހިނގާލަމުގައެވެ.

(١١١) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ މިއަދު އެމީހުންނަށް ކެތްތެރިވީކަމުގެ ސަބަބުން ހެޔޮދަރުމާއި ޖަޒާދެއްވީމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނަކީ ކާމިޔާބުވީ ނަސީބުވެރިންނެވެ.

(١١٢) (އެ مشرك ންނަށް) الله އަންގަވާނެއެވެ. ކަލޭމެން ދުނިޔޭގެ حياة ގައި ބިންމަތީގައި ވަސްވެރިވީ ކިހާވަރަކަށް ހެއްޔެވެ؟. އަހަރުގެ عدد ގެމުން ކިހާވަރަކަށް ހެއްޔެވެ؟

(١١٣) އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. އަހަރެމެން ވަސްވެރިވީ އެއްދުވަހުއެވެ. ނުވަތަ ދުވަހެއްގެ އެއްބައިގައެވެ. ފަހެ (އަހަރުތަކާއި ދުވަސްތައް) عدد ގުނާ ހިސާބުކުރައްވާ ބޭފުޅުން ކުރެން އައްސަވާށެވެ!

(١١٤) އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. މަދު މުއްދަތެއްކަމަށް މެނުވީ ކަލޭމެން ވަސްވެރިނުވީމެވެ. އެކަމާ ކަލޭމެންނަށް އެނގޭނަމައެވެ.

أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَٰكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ ۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْكَرِيمِ ﴿١١٦﴾ وَمَن يَدْعُ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ لَا بُرْهَٰنَ لَهُۥ بِهِۦ فَإِنَّمَا حِسَابُهُۥ عِندَ رَبِّهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿١١٧﴾ وَقُل رَّبِّ ٱغْفِرْ وَٱرْحَمْ وَأَنتَ خَيْرُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴿١١٨﴾

ލަފްޒީމާނަ

أَفَحَسِبْتُمْ = ދެން ފަހެ ކަލޭމެން ހިތަށްއެރީތޯ؟ ۞ أَنَّمَا خَلَقْنَٰكُمْ = ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިކަލޭމެން ކަލޭމެން ހެއްދެވީ ފައިދާނުވާގޮތަށް ۞ عَبَثًا = ކުޅިވަރުގޮތަކަށްޓަކައި / ބޭކާރު ގޮތެއްގައި ۞ وَأَنَّكُمْ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެން ۞ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ ﴿١١٥﴾ = ކަލޭމެން ރުޖޫޢަ ނުކުރެވޭނެ ތިޔަބައިކަލޭމެން حضرة އަށް ކަލޭމެން އަނބުރާ ނުގެނެވޭނެކަމަށް ۞ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ = ފަހެ اللّٰه تعالى މަތިވެރިވެވޮޑިގެންވެއެވެ ۞ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ = އެއީ ޙަޤީޤީ ކަލަކަލާނގެ حقّ ވެރިރަސް اللّٰه އެވެ ۞ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ = އެކަލާނގެ މެނުވީ (حقّ) إله އަކު ނުވެއެވެ ۞ رَبُّ ٱلْعَرْشِ ٱلْكَرِيمِ ﴿١١٦﴾ = އެއީ މާތްވެގެންވާ عرش ގެ ވެރި ربّ އެވެ ۞ وَمَن يَدْعُ مَعَ ٱللَّهِ = އަދި اللّٰه އާއިއެކު ގޮވާ دعاء ކުރާމީހާ. إِلَٰهًا ءَاخَرَ = އެހެން إله އަކަށް ۞ لَا بُرْهَٰنَ لَهُۥ بِهِۦ = އޭނާއަށް އެކަމަށް އެއްވެސް حجّة އެއް دليل އެއް ނުވެއެވެ ۞ فَإِنَّمَا حِسَابُهُۥ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އޭނާގެ ހިސާބުވަނީ ۞ عِندَ رَبِّهِۦٓ = އޭނާގެ ربّ ގެ حضرة ގައެވެ ۞ إِنَّهُۥ لَا يُفْلِحُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿١١٧﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ކާފިރުން ކާމިޔާބު ނުވާނެއެވެ ۞ وَقُل رَّبِّ = އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! އޭ އަހުރެންގެ ربّ އެވެ! ۞ ٱغْفِرْ وَٱرْحَمْ = މަޢާފުކުރައްވާ އަދި رحمة ލައްވާނދޭވެ! ۞ وَأَنتَ خَيْرُ ٱلرَّٰحِمِينَ ﴿١١٨﴾ = އަދި ރަޙްމަތްލައްވާ ބޭކަލުންގެ ތެރެއިން رحمة ލެއްވުން އެންމެ ރަނގަޅުކަލާނގެއީ ކަލޭގެފާނެވެ ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١١٥) އަޖެބަހެ ތިމަންނަރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެން ހައްދަވާފައިވަނީ ބޭކާރުގޮތެއްގައި ހަމަ ކުޅިވަރަށް ކަމުގައި ކަލޭމެން ހީކުރީހެއްޔެވެ؟ އަދި ކަލޭމެން ތިމަންނަރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް އެނބުރި رُجوع ނުވާނޭކަމުގައި ހީކުރީހެއްޔެވެ؟

(١١٦) (ފަހެ އޭ مشرك ން) އެސިފަކުރާ ކަންތައްތައް ފިޔަވައި - شريك ން ފިޔަވައި – الله تعالى މާމަތިވެރިވެވޮޑިގެންވެއެވެ. އެއީ ހުރިހާކަމެއްގެ ވެރި حقّ ވަންތަ الله އެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި (حقّ) إله އަކު ނުވެއެވެ. އެއީ މާތްވެގެންވާ عرش ގެ ވެރި ކަލާނގެއެވެ.

(١١٧) އަދި الله އާއިއެކު އެހެން إله އަކަށް ގޮވާ دعاء ކޮށްފިއްޔާ (ދަންނައެވެ.) އޭނާއަށް އެކަމުގައި އެއްވެސް حجّة އެއް دليل އެއް ނުވެއެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އޭނާގެ ހިސާބު އޮތީ ހައްދަވާފޮޅުއްވާ ربّ ގެ حضرة ގައި އޮންނަހުއްޓެވެ. (އެފަދަ މީހުންނަކީ ކާފަރުންނެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން ކާފަރުންނަކީ ކާމިޔާބުނުވާހުއްޓެވެ.

(١١٨) (އޭ رسول الله އެވެ!.) އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ!. އޭއަޅުގެ ربّ އެވެ!. މިއަޅާއަށް ފުއްސަވާދޭވެ!. އަދި މިއަޅާއަށް رحمة ލައްވާނދޭވެ!. އަދި އިބަރަސްކަލާނގެއީ رحمة ލެއްވުން އެންމެހެޔޮވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.